

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

HET ONRECHTMATIG GEBRUIK VAN LUCHTVAARTUIGEN

Inleiding.

Het onrechtmatig gebruik van een luchtvaartuig heeft de laatste jaren vooral de aandacht getrokken in verband met de gedwongen koersverandering, waarbij het b.v. vaak voorkomt dat vliegtuigen van de Verenigde Staten gedwongen werden naar Cuba te vliegen.

Behalve de strafrechtelijke gevolgen van een dergelijke handelwijze is het mogelijk dat uit dit onrechtmatig gebruik ook civiele procedures voortvloeien, zoals b.v. ten aanzien van vertragingsschade, geleden door passagiers van het betrokken vliegtuig tengevolge van de koersverandering.

Op verzoek van de Verenigde Staten is in het Verdrag van Tokio van 1963 betreffende strafbare feiten aan boord van luchtvaartuigen een speciaal artikel ingelast, n.l. artikel 11 dat de strafrechtelijke gevolgen van het onrechtmatig gebruik, de z.g. hy-jacking, regelt ⁽¹⁾.

In dit artikel zal hieromtrent een nadere uiteenzetting worden gegeven.

Het onrechtmatig gebruik van het vliegtuig is nog in een ander luchtrechtelijk verdrag geregeld, n.l. in artikel 4 van het Verdrag van Rome van 1952 betreffende de unificatie van bepaalde regels aangaande schade toegebracht aan derden op het aardoppervlak ⁽²⁾.

Dit verdrag bevat een algehele herziening en vernieuwing van het eerste Verdrag van Rome van 1933 betreffende dit ontwerp ⁽³⁾.

De verzekeringsbepalingen, die aan het Verdrag van Rome van 1933 bij een Protocol van 29 september 1938 waren toegevoegd, werden in 1952 in het Verdrag zelf opgenomen.

Men kan het onrechtmatig gebruik van een luchtvaartuig vergelijken met de joy-riding bij automobielen ⁽⁴⁾, waarbij men kan onderscheiden de vorm van diefstal en de vorm van verduistering b.v. indien iemand na het huren van het vliegtuig dit nog enige tijd onrechtmatig in zijn bezit houdt.

Ook joy-riding kent strafrechtelijke en civielrechtelijke gevolgen. Strafrechtelijk kan men vervolgd worden wegens het onrechtmatig gebruik, terwijl men tevens aansprakelijk kan worden gesteld om de schade te vergoeden, die van dit onrechtmatig gebruik het gevolg kan zijn.

Het onrechtmatig gebruik van een vliegtuig vergeleken met joy-riding.

Onder het onrechtmatig gebruik van een vliegtuig is enerzijds de joy-flying en anderzijds de z.g. hy- of sky-jacking te verstaan. Bij hy-jacking spelen dikwijls politieke motieven een rol.

Er zijn slechts enkele gevallen van joy-flying bekend. In Nederland deden zich 2 gevallen voor, beide begaan door marinepersoneel.

In het eerste geval, d.d. 7-3-1964, ging het om een 21-jarige vliegtuigmaker van de marine-luchtvaart-dienst, die zonder in het bezit te zijn van een vliegbrevet kans zag een 2-motorig toestel (normaal bemand door 4 personen) van de grond te krijgen, vliegend te houden en, sterker nog, het na 4 uur op het bijna 1000 km. van Malta verwijderde vliegveld van Benghazi in Libië aan de grond te zetten. Hij motiveerde later zijn daad met de woorden dat hij « een gerechtvaardigd gevoel van rancune koesterde jegens de koninklijke marine ». Hij was n.l. zonder motivering verwijderd uit een vliegopleiding, zodat eigenlijk in dit geval van joy-flying het bestanddeel « joy » ontbreekt. Er volgde een gevangenisstraf van 12 maanden wegens desertie en ontslag zonder ontzetting van de bevoegdheid bij de gewapende macht te dienen ⁽⁵⁾.

Een tweede geval deed zich voor op 21-1-1965, waarbij wederom twee vliegtuigmakers van de marine, na drankgebruik, 's nachts met een viermotorige Neptune van het vliegtuig Valkenburg opstegen. Het vijf miljoen kostende toestel stortte enige honderden meters uit de kust in zee. Beide inzittenden verloren het leven. Marine-autoriteiten tastten in het duister omtrent de motieven van de beide mannen.

Een ander geval speelde zich af d.d. 4-12-1968 in New York, waarbij de 19-jarige John Hampill een geslaagde landing op de Atlantische Oceaan maakte, nadat hij urenlang boven New York had gevlogen met een gestolen Piper Cherokee. 24 Minuten na het opstijgen meldde de jongeman zich bij de verkeerstoren van Kennedy-International-Airport. De verkeersleiding gelastte onmiddellijk 12 landingen van lijnvliegtuigen af en trachtte de jongeman, die volledig over zijn toeren leek, binnen te praten. Tot 4 keer toe durfde de joy-vlieger zijn toestel op het laatste moment niet aan de grond te zetten. Daarna vloog

hij in zuidelijke richting weg en verbrak het radio-contact; na een uur lang voor zijn achtervolgers onvindbaar te zijn gebleven, landde hij tenslotte op aanwijzingen van de piloot van een reddingsvliegtuig veilig op zee (6).

Een recent voorbeeld biedt het volgende geval:

Een dronken sergente-monteur van de Amerikaanse luchtmacht steeg met een Hercules-vliegtuig in Oost-Engeland op. De man, die slechts ervaring heeft met lichte vliegtuigen, is met het zestig ton wegende toestel, dat normaal door negen bemanningsleden wordt gevolgen, ten Zuiden van Engeland in het Kanaal gestort. Vermoed wordt dat hij van plan was naar zijn vrouw en kinderen in Amerika te vliegen. Het was hem mogelijk om in het Hercules vliegtuig te komen daar hij op de basis werkte en een vergunning bezat om de vliegtuigen binnen te gaan. Een woordvoerder van de Amerikaanse luchtmacht en het Britse Ministerie van Defensie haastten zich tegen te spreken, dat het gebeurde zou hebben aangetoond dat eventueel een geesteszieke met een met bommen geladen vliegtuig zou kunnen opstijgen en een derde wereldoorlog zou kunnen veroorzaken. (Nieuwe Rotterdamse Courant 24-5-'69).

Wegvervoer.

Is de wettelijke regeling betreffende joy-riding van nut voor joy-flying?

Eind 19e en begin 20e eeuw vindt de opkomst van de massavervoermiddelen plaats (rijwiel, later motorrijtuig). Steeds meer kwam het voor dat hiervan een onrechtmatig gebruik werd gemaakt en langzamerhand werd het een apart verschijnsel. In Duitsland sprak men van Schwarzfahrt. In Engeland ontstond de term joy-riding: «An automobile ride taken exclusively for pleasure, often with the idea of reckless driving in a stolen car» (Brittanica World Language Dictionary). Deze term is ook bij ons ingeburgerd.

Behalve het vermogensrechtelijke aspect is er het aspect van de verkeersveiligheid.

In Nederland, evenals trouwens ook in het buitenland, heeft men aanvankelijk dit wangedrag pogen te bestrijden met behulp van het commune recht, zoals vervolging wegens diefstal of, wat nog beter was, vervolging wegens diefstal van benzine. Beide methoden hebben echter hun bezwaren en dat zal de reden zijn geweest waarom de wetgever een speciale bepaling voor joy-riding heeft opgenomen. Artikel 37 van de Wegenverkeerswet zegt: «Degene, die opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruikt, wordt, voor zoveel daartegen niet bij het Wetboek van Strafrecht is voorzien, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of een geldboete van ten hoogste duizend gulden».

De Nederlandse wetgever heeft het aspect van de verkeersveiligheid laten prevaleren; dit is in Duitsland anders. Daar is strafbaar gesteld «wer ein Kraftfahrzeug oder ein Fahrrad gegen den Willen des Berechtigten in Gebrauch nimmt».

De term «Kraftfahrzeug» omvat in het Duitse recht vaartuig en luchtvaartuig, zodat het Duitse joy-riding artikel zelfs buiten het wegverkeer toegepast kan worden.

Dat artikel 37 van onze Wegenverkeerswet de luchtvaartuigen niet omvat is geen ernstige lacune. Er bestaat nog geen behoefte aan een wettelijke regeling voor joy-flying, gezien de enkele gevallen die zich slechts tot nu toe in ons land hebben voorgedaan. De oorzaken hiervan liggen voor de hand.

Er zijn veel minder vliegtuigen dan auto's waardoor de kans op joy-flying aanzienlijk kleiner is dan op joy-riding. Bovendien bevinden de vliegtuigen zich onder toezicht binnen een bepaald gebied, terwijl men overal op straat auto's kan aantreffen.

Belangrijk is ook, dat maar weinig mensen, afgezien van de vliegtuigbemanning, in staat zullen zijn een vliegtuig van de grond te krijgen, terwijl men, aangezien men als het ware van kindsbeen af in het gezin met de auto opgroeit, al op zeer jeugdige leeftijd in staat kan zijn een auto in beweging te krijgen.

Het ontbreken van een regeling voor joy-flying wordt voorsnóg niet als een gemis gevoeld.

Verdrag van Tokio van 1963 betreffende strafbare feiten aan boord van luchtvaartuigen.

In het luchtrecht kent men het principe dat de staat de soevereiniteit heeft over de lucht boven zijn grondgebied. Dit principe is neergelegd zowel in het Verdrag van Parijs van 1919 als in het Verdrag van Chicago van 1944 (7).

Nu kunnen er conflicten ontstaan wanneer zowel de overvlogen staat als de staat van de vlag van het vliegtuig zich competent beschouwen om de strafbare feiten, aan boord van een luchtvaartuig begaan, te berechten.

Om deze conflicten te vermijden is in 1963 het Verdrag van Tokio betreffende strafbare feiten, gepleegd aan boord van luchtvaartuigen, gesloten (8). Aan de bijeenkomst in Tokio namen vertegenwoordigers van 61 staten deel.

Op verzoek van de Verenigde Staten is een speciaal artikel ingelast, en wel artikel 11, teneinde gedwongen koersverandering van vliegtuigen, de z.g. hy-jacking, strafbaar te stellen. Dit verzoek kwam voort uit de moeilijkheden die zich met Cuba in dit opzicht in 1961 voordeden, welk verzoek werd gesteund door Venezuela. Dit land had n.l. zelf ook dergelijke moeilijkheden ondervonden toen in 1961 vijf personen beslag legden op een Venezuelaans vliegtuig, dat van Caracas naar Maracaibo vloog en, na politieke pamfletten op Caracas te hebben afgeworpen, de commandant dwongen naar Curaçao te vliegen.

Nog een ander geval deed zich in 1961 voor: Zes personen maakten zich meester van een Portugees vliegtuig dat uit Casablanca kwam en Lissabon naderde. Na politieke pamfletten op Lissabon te hebben afgeworpen dwongen zij de piloot naar Tanger te vliegen.

Artikel 11 luidt nu als volgt: «When a person on board has unlawfully committed by force or threat thereof an act of interference, seizure or other wrongful exercise of control of an aircraft in flight, or when such an act is about to be committed, contracting states shall take all appropriate measures to restore control of the aircraft to its lawful commander or to preserve his control of the aircraft».

Het doel van dit artikel was:

- a) de samenwerking van de verdragsstaten te verzekeren teneinde de wettige gezagvoerder in zijn positie te herstellen of te handhaven;
- b) het voor de passagiers en de bemanning mogelijk te maken zo snel mogelijk hun luchtreis te kunnen voortzetten;
- c) de vervoerde goederen terug te geven aan de personen die gerechtigd zijn om deze onder hun hoede te hebben.

Het op onrechtmatige wijze zich meester maken van een luchtvaartuig wordt door artikel 11 niet bestempeld als een internationale misdaad noch poogt men zulk een daad te maken tot een misdaad vallend onder internationaal recht. Het verdrag verwijst naar de bestaande toepasselijke wetboeken van strafrecht van de contracterende staten.

Of een handeling rechtmatig of onrechtmatig is, moet worden beoordeeld naar de wet van de staat waarin het luchtvaartuig is geregistreerd of de wet van de staat in welks luchtruim het luchtvaartuig vliegt.

Artikel 11 lid 1 legt in geval van hy-jacking op alle contracterende staten de verplichting gepaste maatregelen

len te nemen om de macht over het luchtvaartuig weer aan de wettige gezagvoerder te verschaffen of diens macht te handhaven ⁽⁹⁾. Met « gepaste maatregelen » bedoelt men alleen die maatregelen, welke een contracterende staat rechtmatig nemen kan ⁽¹⁰⁾. Zo rust er op een contracterende staat die op duizenden mijlen afstand verwijderd ligt van de plaats waar de hy-jacking plaats vindt geen enkele verplichting om op te treden, omdat het voor de staat ondoenlijk zou zijn dat te doen. Evenzo zou niet van een contracterende staat kunnen worden verwacht dat hij met zijn militaire luchtmacht een « ge-hy-jacked » luchtvaartuig in het territoriale luchtruim van een andere staat achtervolgt zonder de toestemming van die staat, omdat dat onrechtmatig zou zijn. Natuurlijk zijn — als een luchtvaartuig, na te zijn « ge-hy-jacked », landt binnen het territorium van een contracterende staat — onder maatregelen vooral die maatregelen te verstaan die een staat kan nemen om de wettige gezagvoerder van het luchtvaartuig in zijn macht te herstellen. Als het voorgaande gebeurt, verplicht artikel 11 lid 2 de contracterende staat om de passagiers en de bemanning toe te staan zo spoedig mogelijk hun reis voort te zetten en ervoor te zorgen dat het luchtvaartuig en zijn lading terugkeren naar de persoon die er wettelijk toe gerechtigd is.

Merkwaardig is dat aan dit artikel in het Verdrag geen sanctie is toegevoegd. Wij vinden deze sanctie wel in de Amerikaanse wet van 5 september 1961 ⁽¹¹⁾.

In deze wet wordt aircraft piracy als volgt gedefinieerd: « Aircraft piracy means any seizure or exercise of control, by force or violence or threat of force or violence and with wrongful intent, of an aircraft in flight in air commerce ».

Als sanctie wordt in deze toegevoegd:

« Whoever commits or attempts to commit aircraft piracy, as herein defined, shall be punished A) by death if the verdict of the jury shall so recommend, or, in the case of a plea of guilty, or a plea of not guilty where the defendant has waived a trial by jury, if the court in its discretion shall so order; or B) by imprisonment for not less than twenty years, if the death penalty is not imposed » ⁽¹²⁾.

De kostenfactor per gekaapt vliegtuig wordt geraamd op een bedrag tussen de 15.000 en 25.000 dollar, o.a. te betalen aan landingsrechten en aan kosten voor een eventueel ander retourvliegtuig, aangezien de Cubaanse regering weigerde een volledig beladen vliegtuig van de José-Martí luchthaven te laten vertrekken. Dat deze deviezenstroom het Castro-regime aangenaam is, laat zich denken.

Toch kosten deze gebeurtenissen ook het Cubaanse regime geld. Mogelijk om propagandistische motieven houdt men de passagiers een nacht te Varadero, hetgeen betekent vervoer, hotelaccommodatie, maaltijden etc. Bovendien schijnt deze Cubaanse gastvrijheid, waarvan alleen al in de laatste vier maanden 2500 Amerikanen overnacht genoten, uiterst gul te zijn, want de gestrande passagiers hebben zonder uitzondering gewaagd van voorbeeldige behandeling. Uit het feit dat alle vliegtuigen met bestemming Z. O. Amerika of met aankomst aldaar kaarten aan boord hebben met aanvliegroutes op Cuba en dat één tijdschrift zelfs zover ging om adviezen te geven voor aankopen in Cuba en hoe te handelen met de douane bij terugkeer in de Verenigde Staten blijkt hoezeer men in de Verenigde Staten al gewend is aan hy-jacking ⁽¹³⁾.

Er is onlangs door de Verenigde Staten en Cuba overeengekomen dat vliegtuigen met bemanning en passagiers kunnen worden teruggezonden onder verantwoordelijkheid van de V.S. Dit houdt verband met de opvatting van Cuba, dat de startbanen aldaar te kort zijn voor een start van de grote straalvliegtuigen met passagiers, zodat de passagiers met verschillende kleinere vliegtuigen werden teruggezonden. Dit gaf uiteraard veelal een groot oponthoud. De Verenigde Staten hebben derhalve thans

de verantwoordelijkheid voor de start van grote straalvliegtuigen met passagiers van Cubaanse vliegvelden op zich genomen.

Welke zijn de motieven van de hy-jacker?

Uit een onderzoek blijkt dat het onjuist is steeds bij de Cuba-ganger politieke motieven te zoeken. Zoals Dr. Peter Siegel, verbonden aan de Federal Aviation Administration, het uitdrukt:

« The sky-jacker believes that he can prove himself a decisive, effective human being by taking control of a plane, its crew and passengers, and commanding it to go to Cuba. There, in his fantasy, Castro will welcome him as a hero. But sky-jacking is self-defeating, an example of what psychiatrists call 'the Indian coup phenomenon' ».

Deze mening wordt gedeeld door Dr. Olinger: « The sky-jacker is making a symbolic gesture of protest, and this makes it unlikely that his political reasons count for much » ⁽¹⁴⁾.

Hoe kan hy-jacking worden voorkomen?

Noch de psychiatrie, noch de techniek heeft een methode gevonden die geschikt is om te worden toegepast op de hy-jackers. Vele middelen zijn voorgesteld, geen daarvan is geheel en al waterdicht, de cockpitdeur afsluiten is een gebruikelijke maatregel, maar dan nog blijft er de mogelijkheid om via intercom de piloot opdrachten te geven of om passagiers te gijzelen. Een ander voorstel, n.l. de passagiers op wapens te visiteren, heeft men laten varen omdat dit veel tegenstand zou wekken en omdat het een oneindig oponthoud zou betekenen ⁽¹⁵⁾.

De oplossing van het vraagstuk is gelegen in uitlevering der kapers, iets waaraan Castro weigert te voldoen, ondanks onderhandelingen via de Zwitserse Ambassade in Havana en de Mexicaanse regering gevoerd door het State Department, want op dit delict staat in de Verenigde Staten sinds 1961 de doodstraf en onder het federale statuut wacht de hy-jacker of iemand die het de bemanning lastig maakt tijdens de vlucht, een gevangenisstraf van tenminste 20 jaar. Het Verdrag van Tokio van 1963 (overigens noch door de Verenigde Staten noch door Cuba ondertekend) stelt vast dat een land waar het vliegtuig is geregistreerd, rechtsbevoegdheid heeft inzake de veroordeling van de hy-jacker, maar laat de uitlevering van de delinquent over aan de nationale wetten.

Men zou dus graag zien dat Castro, die zich in zekere zin al aan het Verdrag van Tokio houdt door de gekaapte vliegtuigen en hun bemanningen en passagiers onverwijd terug te zenden, óók de laatste stap, n.l. die van de uitlevering, nam.

Bij het geval van het El Al vliegtuig, dat in juli door Arabieren werd overmeesterd en tot landing in Algerië werd gedwongen, heeft de International Federation of Air Line Pilots Associations (IFALPA) goede diensten bewezen en door het dreigen met boycot van het Algerijnse vliegveld bewerkstelligd dat de bemanning werd vrijgelaten.

Het El Al vliegtuig werd boven volle zee overmeesterd en er was dus sprake van diefstal, echter onder bedreiging met geweld, zodat er sprake was van een strafverzwarende omstandigheid, d.w.z. diefstal van een vliegtuig met geweldpleging. Kok ⁽¹⁶⁾ noemt in zijn artikel de mogelijkheden van jurisdictie voor dit geval. Deze daad zou n.l. berecht kunnen worden door Israël, omdat de handeling gericht was tegen Israëlsch goed, Italië, omdat het vliegtuig was opgestegen vanaf Italiaans grondgebied, Algerië, omdat in Algerië het vliegtuig geland was, Egypte, omdat de daders tot dat land behoorden ⁽¹⁷⁾.

In maart 1969 is in Amsterdam het 24ste jaarcongres van de bovengenoemde wereldfederatie van verkeersvliegersverenigingen IFALPA gehouden.

Op bedoeld congres meende de IFALPA dat de boycot, die overigens goed gewerkt heeft in het El Al geval, geen adequaat middel is.

Verscheidene leden van de organisatie kunnen aan een boycot niet deelnemen zonder de wetten van hun land te overtreden. Bovendien lijkt boycot soms verdacht veel op staking en dat kan strafbaar gesteld worden.

Belangrijker dan het directe effect van een boycot vindt de IFALPA de publiciteit die aan een afgekondigde pilotenmaatregel wordt gegeven. « Naties zijn soms bang hun gezicht te verliezen tegenover de rest van de wereld ». De IFALPA ziet geen oplossing in een gewapende macht aan boord, omdat ieder wapen een verdere aantasting van de vliegveiligheid met zich brengt. « Wij zijn er niet mee geholpen als een veiligheidsfunctionaris zijn revolver richt op een vliegtuigkaper, die ook een wapen in handen heeft ».

Als resultaat van bovenvermeld congres is het IFALPA-bestuur door haar leden gemachtigd om, als een staat desondanks geen adequate strafmaatregelen tegen luchtpiraten neemt, na ruggespraak met en met instemming van de aangesloten nationale vereniging(en) de volgende maatregelen te nemen:

1. Maximale actie via diplomatieke kanalen;
2. Een delegatie te zenden naar de desbetreffende regering;
3. Alle luchtverkeer naar de betreffende staat onmogelijk te maken;
4. Met andere organisaties samen te werken teneinde het luchtverkeer in de betreffende staat te belemmeren, evenals alle lucht- en grondverkeer naar en van die staat;
5. Staking over de gehele wereld van 12 tot 24 uur om het publiek te attenderen op de onhoudbaarheid van de bestaande situatie;
6. Elke andere toepasselijke actie ⁽¹⁸⁾.

Ook de Legal Commission van de I.C.A.O. heeft zich met het onrechtmatig gebruik van het vliegtuig beziggehouden en in een resolutie er bij de staten op aangedrongen dat zij zo spoedig mogelijk het Verdrag van Tokio zouden ratificeren ⁽¹⁹⁾.

De Council van de I.C.A.O. heeft eveneens een resolutie aangenomen en daarbij een speciale commissie ingesteld, die zich met het onrechtmatig gebruik van vliegtuigen zal bezighouden benevens met sabotage of gewapende aanvallen, die tegen luchtvaartuigen, gebruikt voor het internationale luchtverkeer, gericht zijn ⁽²⁰⁾.

Door het Subcommittee van de I.C.A.O. is een Ontwerp-Protocol samengesteld teneinde artikel 11 van het Verdrag van Tokio nader uit te werken ⁽²¹⁾.

Hy-jacking en het recht van de zee.

In La Guaira en Willemstad kwam op 22 januari 1961 een aantal passagiers aan boord van het Portugese schip « Santa Maria ». Na vertrek uit laatstgenoemde haven hebben deze passagiers onder leiding van de om politieke redenen uitgeweken Portugees Henrique Galvao op volle zee het schip overmeesterd. Een scheepsofficier werd gedood en enkele bemanningsleden gewond, die later in Santa Lucia aan land zijn gebracht. De Portugese regering verzocht onmiddellijk aan de V.S., Engeland en nog enkele NAVO-landen, het schip te willen opsporen, en te helpen het terug te geven aan de rechtmatige eigenaar. Nadat het schip was gevonden, is het gevolgd door Amerikaanse oorlogsschepen en vliegtuigen. Galvao besloot toen de haven van Recife in Brazilië binnen te lopen, om daar de passagiers van boord te laten gaan. Het schip werd door Braziliaanse mariniers bezet en teruggegeven aan de rechtmatige eigenaar, terwijl de muiters politiek asyl kregen ⁽²²⁾.

Hoe moet dit incident, dat zoveel overeenkomst vertoont met de incidenten van hy-jacking in het luchtrecht, gezien worden? Is hier sprake van zeeroof (piracy) of niet?

Allereerst moeten we ons afvragen wat precies « zee-roof » is. In de artikelen 15 t/m 21 van de Geneefse Conventie van 1958 inzake de volle zee wordt een uiteenzetting van dit begrip gegeven. In artikel 15, lid 1, wordt het begrip gedefinieerd als volgt: « Zeeroof is een der hierna volgende handelingen:

1. Iedere onwettige daad van geweld, aanhouding, alsmede iedere daad van plundering die door de bemanning of de passagiers van een particulier schip of een particulier luchtvaartuig voor persoonlijke doeleinden (for private ends) wordt gepleegd en die is gericht:

a) in volle zee tegen een ander schip of luchtvaartuig of tegen personen of eigendommen aan boord van een zodanig schip of luchtvaartuig;

b) tegen een schip, een luchtvaartuig of eigendommen op een plaats die buiten de rechtsmacht van enige staat valt ».

De geweldsdaaden moeten dus begaan zijn voor persoonlijke doeleinden. Hieronder valt derhalve de wens zich goederen toe te eigenen, alsook beweegredenen van haat of wraak, maar niet de politieke motieven.

Zeeroof is vervolgens: (artikel 15, lid 2)

2. « iedere vrijwillige deelneming aan de exploitatie van een schip of luchtvaartuig met kennis van de feiten, die het schip of luchtvaartuig tot zeerooverschip of zeeroversluchtvaartuig maken;

3. iedere opruiing tot of opzettelijke vergemakkelijking van een handeling, omschreven in lid 1 of lid 2 ».

Het zeerooverschip of zeeroversluchtvaartuig kan wel zijn nationaliteit behouden; dit hangt af van de nationale wetgeving (artikel 18).

Artikel 19: Op volle zee of op andere plaatsen, die buiten de rechtsmacht van enige staat zijn gelegen, mag iedere staat een zeerooverschip of -luchtvaartuig, of een schip, dat door zeeroovers is overmeesterd en zich in hun macht bevindt, in beslag nemen, de personen aan boord arresteren en de goederen aan boord in beslag nemen. De gerechten van de staat, die de inbeslagneming heeft uitgevoerd, kunnen beslissen over de op te leggen straffen en kunnen tevens besluiten hoe zal worden gehandeld met de schepen, luchtvaartuigen of eigendommen, met inachtneming van de rechten van derden te goeder trouw.

Artikel 21: Inbeslagneming wegens zeeroof mag alleen geschieden door oorlogsschepen of militaire luchtvaartuigen in dienst van de regering ⁽²³⁾.

Als we nu weer naar het Santa Maria-incident kijken, dan zien we direct dat er geen sprake kan zijn van « piracy », omdat er geen geweld tegen een ander schip werd gepleegd. Ook de « private ends » waren niet aanwezig.

Bovendien had het schip niet door oorlogsschepen van derde staten mogen worden aangehouden, want, hoewel het gezag aan boord « de facto » door Galvao in handen was genomen, bleef het schip « de jure » onder de uitsluitende jurisdictie van Portugal. Alléén Portugese oorlogsschepen hadden het gezag ook « de facto » mogen herstellen. In het Portugese Wetboek van Strafrecht staat n.l. een artikel 53, dat analoog is aan ons artikel 3 W.v.S. In dit artikel 53 staat, dat de strafwet toepasselijk is op misdrijven gepleegd op Portugese schepen op volle zee ⁽²⁴⁾.

Wellicht ten overvloede vermelden we hier de tekst van artikel 3 van ons Wetboek van Strafrecht: « De Nederlandse strafwet is toepasselijk op eenieder die zich buiten het rijk in Europa aan boord van een Nederlands vaartuig of luchtvaartuig aan enig strafbaar feit schuldig maakt ».

De tekst van artikel 15 van de Geneefse Conventie geeft een enge interpretatie van het begrip « piracy ». Deze enge opvatting van het begrip vinden we ook bij een aantal schrijvers, o.a. Fauchille ⁽²⁵⁾.

Tegenover deze enge interpretatie staat de ruime interpretatie van het begrip, aangehangen door o.a. Oppenheim-Lauterpacht ⁽²⁶⁾.

Door bovengenoemden wordt onder zeeroof (piracy) ook gebracht het geval dat een schip door bemanning of passagiers wordt overmand, ten einde schip en/of lading voor eigen doeleinden te gebruiken. In dat geval is er sprake van mouterij; er hoeft dan ook geen geweldpleging tegen een ander schip te hebben plaats gehad.

Bovengenoemde schrijvers hebben hun opvatting gebaseerd o.a. op de jurisprudentie ⁽²⁷⁾.

Tijdens de Geneefse Conferentie heeft China voorgesteld artikel 15 uit te breiden en er ook onder te laten vallen het overnemen van « navigation or command » van een schip door één of meer personen aan boord. Dit voorstel werd echter later ingetrokken ⁽²⁸⁾.

Tenslotte mogen we, wat het internationale recht van de zee betreft, concluderen dat het ongeoorloofd gebruik van schepen niet in het Geneefse Verdrag van 1958 voorkomt, gezien de enge definitie van artikel 15, waar mouterij buiten valt. De nationale wet zal dus in bepalingen moeten voorzien. Als we nu naar ons Wetboek van Strafrecht kijken, dan zien we in de artikelen 381-385 zeeroof in enge zin gedefinieerd, waarbij « vaartug » en « luchtvaartug » op één lijn worden gesteld.

In de artikelen 396 en 397 wordt het misdrijf van mouterij behandeld, waarbij alleen gesproken wordt over mouterij op een « Nederlands schip of zeevissersvaartug ». Het luchtvaartug wordt in deze artikelen niet genoemd.

Als eindconclusie zou gesteld kunnen worden, dat hy-jacking van schepen, zoals het sprekende voorbeeld van de Santa Maria, niet zo vaak voorkomt als in het lucht-recht. Wel staan er nog enkele gevallen vermeld in het artikel van A. van Zwanenberg « Interference with ships on the high seas » ⁽²⁹⁾.

En het meest recente geval was het raadselachtige incident van 27 februari 1968 vóór de Amerikaanse Oostkust, 8 mijl van de kust van Virginia. Een Cubaans schip, de 720 ton metende « 26 de Julio », zette een sloep met drie mensen — waarschijnlijk anti-Castro rebellen — overboord, ramde de sloep, pikte de drenkelingen weer op en voer weg in zuidelijke richting. De Amerikaanse kustwacht had eerder een radioboodschap van het Cubaanse schip ontvangen, waarin gezegd werd dat enkele opvarenden politiek asiel wilden vragen in de Verenigde Staten. De drie overboord gezette mannen waren even tevoren heer en meester over het schip geweest en hadden naar een Amerikaanse haven willen varen om daar politiek asiel te vragen. Omdat ze het anker niet konden lichten, zetten zij de sloep overboord. De bemanningsleden die opgesloten waren braken los, lichtten het anker en ramden de sloep. Dit meldde de kapitein van een Amerikaans kustwachtschip, dat niet in staat was direct in te grijpen ⁽³⁰⁾.

De redenen voor het feit, dat hy-jacking op schepen niet zo vaak voorkomt, zouden kunnen zijn dat:

1. een sterke gewapende bende nodig is om het gezag van een schip over te nemen;
2. bedreiging op een schip veel minder effectief is dan in het kwetsbare luchtvaartug, waar één enkel schot al een catastrofe zou kunnen veroorzaken;
3. de tijdsfactor, die het de hy-jacker juist mogelijk maakt in enkele uren zijn doel te bereiken, op zee veelal nadelig zal werken.

Gezien de juridische en de feitelijke gegevens moet dus geconcludeerd worden dat het recht van de zee geen voorzieningen bevat aangaande hy-jacking op schepen.

De aansprakelijkheid van de « Schwarzflieger » volgens artikel 4 en artikel 12, lid 2, van het Verdrag van Rome van 1952 ⁽³¹⁾

Artikel 4 van het Verdrag van Rome.

Tijdens de Diplomatieke Conferentie van 1952 was men van mening, dat men bij ieder onrechtmatig gebruik van

een luchtvaartug de gelaedeerde door middel van een hoofdelijke aansprakelijkheid tegemoet diende te komen. Deze opvatting vindt zijn neerslag in artikel 4, dat luidt: « If a person makes use of an aircraft without the consent of the person entitled to its navigational control, the latter, unless he proves that he has exercised due care to prevent such use, shall be jointly and severally liable with the unlawful user for damage giving a right to compensation under article 1, each of them being bound under the provisions and within the limits of liability of this Convention ».

Drion ⁽³²⁾ merkt op dat artikel 4 alleen het criterium van « navigational control » gebruikt, in tegenstelling tot het 2e lid van artikel 2 van het Verdrag waarin het voornaamste criterium het gebruik van het luchtvaartug is.

Van een onrechtmatig gebruik is dan sprake, als het gebruik plaats vond zonder de toestemming van degene, die gerechtigd is over het luchtvaartug te beschikken. Onverschillig is, hoe de gebruiker in het bezit van het luchtvaartug kwam ⁽³³⁾.

Beslissend is het ontbreken van de uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van de kant van de gerechtigde tot het gebruik van het luchtvaartug ⁽³⁴⁾.

Dientengevolge is er in het bijzonder dan sprake van een onbevoegd gebruik:

- a. als iemand zich op onrechtmatige wijze meester heeft gemaakt van het luchtvaartug en het zonder toestemming van de gerechtigde gebruikt;
- b. als de huurder, lener, enz. het luchtvaartug langer dan de overeengekomen tijd gebruikt of op een ander tijdstip dan is overeengekomen;
- c. als de huurder, lener, enz. het luchtvaartug voor doeleinden gebruikt, waarin contractueel niet was voorzien;
- d. als een employé het luchtvaartug gebruikt voor doeleinden die buiten zijn opdracht liggen en zonder toestemming;
- e. als de vlucht waarvoor toestemming is verleend uitgevoerd wordt door een ander dan degene aan wie toestemming is verleend.

Ad c en ad d:

Het Zwitserse en het Duitse recht nemen in deze gevallen Schwarzflug aan evenals het Verdrag van Rome ⁽³⁵⁾. Imbach gelooft echter dat er in een dergelijke situatie pas sprake van Schwarzflug is als de vlucht geschied is zowel in strijd met datgene wat tussen ondergeschikte en houder was overeengekomen en als de houder niet geweten heeft dat de vlucht zou worden ondernomen, m.a.w. Imbach neemt niet zo snel aan dat er in de besproken gevallen sprake is van een Schwarzflug. Hij wijst op het onvolkomene van de aansprakelijkheidsregeling bij Schwarzflug.

De houder is altijd aansprakelijk naast de Schwarzflieger. Dit is gedaan in het belang van degene die schade heeft geleden, daar meestal op de Schwarzflieger niet veel te verhalen valt. Dit is echter een zeer onbillijke regeling voor de houder. Drion ⁽³⁶⁾ merkt op dat bij de discussies t.a.v. het Verdrag van Rome men wel naar voren heeft gebracht dat het voor de man, wiens bezit op de grond beschadigd is, weinig verschil maakt op het vliegtuig was gebruikt door iemand die wel of niet recht op dat gebruik had en dat de sanctie die op het onwettig gebruik zou moeten worden gesteld, beter aan de nationale strafwet zou kunnen worden overgelaten. Voorstellen hiertoe werden echter tweemaal door een grote meerderheid verworpen.

Imbach ziet niet in waarom de houder, die zijn vliegtuig in een hangar plaatst en deze laat bewaken, toch aansprakelijk zou zijn indien dit vliegtuig bemachtigd zou worden bij een overval.

Imbach stelt voor een oplossing, die voor beide partijen, zowel de derde, die schade heeft geleden, als de houder

zeer welkom zal zijn. In navolging van het Zwitserse recht stelt hij voor een speciale verzekering voor « Schwarzflüge » met luchtvaartuigen. Deze verzekering zou dan binnen de I.C.A.C. gesloten moeten worden. Het belangrijke voordeel is dat enerzijds de derde volledig gewaarborgd is, terwijl de houder niet meer zo onredelijk belast wordt⁽³⁷⁾.

Het Verdrag legt degene die gerechtigd is om over het luchtvaartuig te beschikken, een zorgvuldigheidsplicht op, bij schending waarvan hij aansprakelijk is. De gerechtigde kan ter bevrijding van zijn aansprakelijkheid geen beroep doen op subjectief onvermogen — zoals in het Mexico-Ontwerp — d.w.z. dat het voor hem niet mogelijk was, de noodzakelijke maatregelen te nemen. Hij moet veeleer op actieve wijze de op de vermindering van een onrechtmatig gebruik gerichte zorgvuldigheid hebben betracht. Dit moet zowel met betrekking tot de heersende verhoudingen als ook met betrekking tot de persoon van de onbevoegde gebruiker naar objectieve maatstaf worden beoordeeld. De zorgvuldigheid moet niet aan alle mogelijk intredende omstandigheden zijn aangepast, maar aangepast zijn aan de feitelijke, concrete gegevens.

De omvang van de onzorgvuldigheid van de gerechtigde speelt met betrekking tot de beperking van zijn aansprakelijkheid geen rol. Ook als hij het onrechtmatig gebruik door verzuim of door opzet mogelijk maakte, is hij als mede-schuldenaar slechts binnen de aansprakelijkheids-grenzen van het Verdrag aansprakelijk (zie artikel 11 van het Verdrag van Rome van 1952).

Ad e:

Niet altijd maakt een handeling in strijd met de wil van de houder de vlucht tot een onbevoegd gebruik. Dit geldt in het bijzonder bij het meenemen van derden, een te hoge snelheid of een afwijking van de voorgeschreven vlieg-route, als dit door weersinvloeden noodzakelijk is.

Beslissend is of de houder bij een verstandig rekening houden met de omstandigheden van ieder speciaal geval met het niet opvolgen van zijn aanwijzingen accoord zou zijn gegaan. Voor het overige voert, volgens Weimar⁽³⁸⁾ alleen diegene een Schwarzflug uit, die onrechtmatig de feitelijke macht over het luchtvaartuig uitoefent. Dat kunnen ook meer personen zijn. Daarentegen kan een enkel profiteren van de vlucht niet voldoende zijn, zodat degene, die slechts meevliegt, niet als Schwarzflieger kan worden aangeduid.

De mede-aansprakelijkheid treft in zulke gevallen degene, die gerechtigd is over het luchtvaartuig te beschikken, waarbij artikel 4 bepaalt dat de gerechtigde zich van de mede-aansprakelijkheid kan bevrijden als hij bewijst de vereiste zorg te hebben betracht om zulk gebruik te voorkomen.

Wat betreft de bewijslast is uit het Verdrag niet duidelijk op te maken op wie de bewijslast drukt. Moet de houder zelf zijn onschuld bewijzen of moet degene, die schade geleden heeft en de houder aanspreekt, zijn schuld bewijzen. Een groot aantal auteurs meent het laatste, nl. dat zij dienen aan te tonen dat de houder niet de maatregelen getroffen heeft, die de Schwarzflug hadden kunnen verhinderen. Artikel 4 van het Verdrag stelt echter duidelijk dat gedaagde zijn eigen onschuld moet bewijzen.

Het onrechtmatig gebruik van het vliegtuig in het Nederlands recht.

In de Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van Rijkswet staat naar aanleiding van artikel 11 van het Verdrag⁽³⁹⁾:

« Het Verdrag verplicht de deelnemende staten tot onderlinge bijstand, in geval een luchtvaartuig dat in een

van deze staten geregistreerd is, wederrechtelijk aan de macht van de gezagvoerder wordt (of dreigt te worden) onttrokken. De verdragsluitende partijen dienen dan naar vermogen eraan mee te werken dat het gezag van de commandant wordt hersteld of gehandhaafd.

Zodra het geëigende vliegtuig landt, wordt het met de lading door de staat alwaar het vliegtuig is geland, aan de rechthebbenden teruggegeven. Bovendien moet deze staat terstond een voorlopig onderzoek naar de toedracht der overmeestering instellen en de andere betrokken staten op de hoogte stellen van de hierbij opgedane bevindingen ».

Artikel 11 van het Verdrag is in Nederland opgenomen in de Uitleveringswet⁽⁴⁰⁾. In de afdeling over de voorlopige aanhouding wordt aan artikel 13 een lid toegevoegd. Artikel 13, lid 3, luidt: « Indien gegronde redenen bestaan voor de verwachting dat ten aanzien van een vreemdeling, die door de gezagvoerder van een luchtvaartuig na de landing in Nederland op grond van artikel 9, lid 1, van het Verdrag inzake strafbare feiten en bepaalde andere handelingen begaan aan boord van luchtvaartuigen, is overgedragen, of die ervan wordt verdacht aan boord van het luchtvaartuig, waarmee hij in Nederland is aangekomen, een handeling als bedoeld in artikel 11, 1e lid, van dat Verdrag te hebben begaan, op korte termijn vanwege een der in artikel 13, 5e lid, van het Verdrag genoemde staten een voor inwilliging vatbaar verzoek tot voorlopige aanhouding zal worden gedaan, kan de voorlopige aanhouding van deze vreemdeling worden bevolen, als ware zij reeds verzocht ».

Wanneer een inzittende van een vliegtuig dat in een verdragsstaat landt aan de autoriteiten van deze staat wordt overgedragen, of ervan wordt verdacht, dat hij het vliegtuig wederrechtelijk onder zijn macht heeft gebracht, is de staat waar het vliegtuig is geland verplicht terstond een voorlopig onderzoek naar de feiten in te stellen.

Mochten de autoriteiten van deze staat van oordeel zijn dat de omstandigheden zulks rechtvaardigen, dan kunnen zij de bewegingsvrijheid van de verdachte beperken of opheffen, althans voorzover de nationale wet van de staat waar het vliegtuig is geland, zulke maatregelen toelaat.

Als de misdraging naar Nederlands recht een strafbaar feit oplevert, waarvoor de verdachte hier te lande kan worden vervolgd, dan kan de verdachte, zonodig, volgens het Wetboek van Strafvordering, van zijn vrijheid worden beroofd.

Indien de betrokkene in Nederland niet aan een strafvervolgning kan worden onderworpen, dan kan de Nederlandse justitie hem in het algemeen niet van zijn vrijheid beroven. Zulk een maatregel kan alleen gerechtvaardigd zijn (afgezien van een verhoor, dat in het kader van een voorlopig onderzoek als in artikel 13, 4e lid, van het Verdrag bedoeld, moet worden afgenomen), als op goede gronden mag worden aangenomen, dat een vreemde staat op korte termijn in het kader van een uitleveringsprocedure een voor inwilliging vatbaar verzoek tot voorlopige aanhouding zal doen. Onder die omstandigheden kan de overdracht door de gezagvoerder van het vliegtuig met een verzoek om voorlopige aanhouding worden gelijkgesteld.

Conclusie:

Aan het onrechtmatig gebruik van een luchtvaartuig zitten nog vele problemen vast.

Wat de joy-flying betreft geldt dit minder, daar dit nog niet veel voorkomt.

Ten aanzien van de gedwongen koersverandering zullen echter bepaalde maatregelen dienen te worden genomen, waarmee de IFALPA en de ICAO al een begin hebben gemaakt.

De enige afdoende methode om het onrechtmatig gebruik van een luchtvaartuig te voorkomen zal echter dienen te bestaan in het internationaal strafbaar stellen van dit feit met daaraan verbonden de verplichting tot uitlevering.

DR. I.H.PH. DIEDERIKS - VERSCHOOR

Dit artikel werd onder mijn leiding vervaardigd op het werkcollege Luchtrecht van de Rijksuniversiteit te Utrecht (J. Drost; Mej. G.J. Van Egmond; Mej. A. Giskes; A.M. H.Th. Koemans; C.A.J. Thomkins; Mej. Drs. R.H.J. Scholten).

- (1) Tractatenblad 1964, p. 115 en p. 186.
- (2) Tractatenblad 1953, n° 30.
- (3) Zie D. Goedhuis, Handboek van het Luchtrecht 1943, p. 279 e.v.
- (4) J. Rummelink, Verkeersrecht 1964, p. 275-299.
- (5) Militair-rechtelijk Tijdschrift 1964, p. 652 e.v.
- (6) Nieuwe Rotterdamse Courant, d.d. 4-12-1968.
- (7) Zie I.H.Ph. de Rode-Verschoor, Inleiding tot het lucht-recht, p. 15 en 13.
- (8) I.C.A.O. 1963 Doc 8364, Convention on Offenses and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft, Tokyo 14 sept. 1963. See also J.P. Honig, The Legal Status of Aircraft, dissertatie 1956.
- (9) Boyle, R.P. en Pulsifer, Roy, The Tokyo Convention on offenses and certain other acts committed on board aircraft, Journal of Air Law and Commerce, 1964, p. 305. See also G.F. FitzGerald, Offenses and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft, The Tokyo Convention 1963, p. 191 and following pages. See also A.W. Knauth, Air Law Crimes in Aircraft, International Law Association, Report of the 48 th Conference, New York 1958, p. 290. See also Bulletin of the International Commission of Jurists (Genève Dec. 1967 n° 32, p. 28-31): Abductions from aircraft (Piracy).
- (10) A. Meyer, Piraterie, Zeitschrift für Luftrecht, 1969.
- (11) Law of 5 sept. 1961 (Public Law 87-197, 87th Congress, 1st Session), Subsection Federal Aviation Act (Public Law 85-726), 1958, par. 902, on Aircraft Piracy (zie Air Laws and Treaties of the World, 1965, volume II, p. 2951).
- (12) In totaal hebben zich tot nu toe 46 gevallen van gedwongen koerswisseling afgespeeld waarvan 28 in 1968; in de eerste 3 weken van 1969 deden zich reeds 8 gevallen voor. Onlangs heeft het kapen van een vliegtuig een slachtoffer veroorzaakt.
- (13) Time 31-1-1969.
- (14) Time 31-1-1969 p. 15.
- (15) Time 6-12-1968 p. 35; Life 28-4-1969 p. 10 e.v.
- (16) A. Kok, Vliegtuigkaperij, Militair-rechtelijk Tijdschrift Jan. 1969.
- (17) Vgl. Het EL AL geval met kaperij in het zeerecht. Art. 15 van het Verdrag van Genève is niet van toepassing op oorlogsvaartuigen en militaire vaartuigen. Bovendien is art. 15 niet geldig buiten volle zee. De strafbare handeling moet gepleegd zijn door iemand van buiten het schip of luchtvaartuig; A. Kok, Vliegtuigkaperij, Militair-rechtelijk Tijdschrift 1969 p.1.
- (18) Zie Report of the Twentyfourth Conference of the International Federation of Air Line Pilots Associations, Amsterdam 1969.
- (19) Doc 8774 A16-LE, Resolutie 29/2.
- (20) Attachment to State letter LE-4/26 - 69/128.
- (21) I.C.A.O. LC/SC SA - Report 21/2/69.
- (22) Whiteman, Digest of International Law, vol. 4, p. 655-666; Mouton, Enkele volkenrechtelijke aspecten van het geval « Santa Maria », Nederlands Juristenblad 1961, p. 521-531.
- (23) Tractatenblad 1959, n° 124.
- (24) Dr. M. W. Mouton, Enkele volkenrechtelijke aspecten van het geval « Santa Maria », Nederlands Juristenblad 1961, p. 528.
- (25) Fauchille, Traité de Droit International Public, I, Paris 1925, p. 74; G. Schwarzenberger, A. Manual of International Law, London 1947, p. 52; Bluntschli, Das Moderne

Völkerrecht der zivilisierten Staaten, Nördlingen 1872, paras. 343 en 350; A. W. Heffter, Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart, Berlin 1881, p. 223; J.P.A. François, Handboek II 1950, p. 16-19.

(26) Oppenheim-Lauterpacht, International Law I 1955, p. 609, 614; P. H. Cobbett, Cases on International Law I 1931, p. 297; G. Gidel, Le droit international public de la mer, Chateauroux 1932 p. 323; W.E. Hall, Treatise of International Law, Oxford 1938, p. 310-314; Colombos, The International Law of the Sea, London 1959, p. 383-384.

(27) Zie Whiteman, p. 648-667 en eventueel A.Ch. Kiss, Répertoire Français de Droit International Public, Paris 1962, Tome IV, p. 149-151.

(28) U.N. Conference on the Law of the Sea, Second Committee, High Seas: General Régime.

(29) A. van Zwanenberg, « Interference with ships on the high seas », International and Comparative Law Quarterly 1961, p. 785-817 (Op p. 808 geval van Eliza Cornish en de Florida, p. 809 Maparari, Huascar, Crête à Pierrot).

(30) Algemeen Handelsblad 28-2-1968; Telegraaf 28-2-1968; Utrechtsch Nieuwsblad 28-2-1968; Volkskrant 29-2-1968.

(31) Tractatenblad 1953 n° 30.

(32) H. Drion, Limitation of Liabilities in International Air Law, par. 127.

(33) In het Duitse recht wordt dit ruimer gesteld. Er wordt n.l. onderscheid gemaakt tussen de gebruiker die zonder medeweten van de « Halter » (= wer das Fahrzeug zur Zeit des Unfalls auf eigener Rechnung im Gebrauch hatte und Verfügungsgewalt darüber besaß, die ein solcher Gebrauch voraussetzt) het luchtvaartuig gebruikt en de gebruiker met wie de « Halter » een arbeidsovereenkomst heeft gesloten. In het laatste geval is de « Halter » altijd mede-aansprakelijk; Dr. W. Weimar, Zeitschrift für Luftrecht 1959, p. 321.

(34) N.a.v. « toestemming ». Par. 19 abs. 2. L.V.G. spreekt over het gebruik van een luchtvaartuig « ohne Wissen und Willen des Halters ». Weimar vindt dit onnauwkeurig. Hij stelt, dat onbevoegd gebruik dat gebruik is waarbij het op zich in verband met een of andere rechtvaardigingsgrond geoorloofd kan zijn, maar plaats vindt zonder de wil van de exploitant. Want, zegt hij, het weten van de houder is niet van belang. Een onbevoegd gebruik heeft ook dan plaats als de luchtvaartuighouder weliswaar weet, dat het luchtvaartuig wordt gebruikt, maar hij met deze wijze van gebruik niet instemt; Dr. W. Weimar, Zeitschrift für Luftrecht 1959, p. 321 e.v.

(35) Vgl. F. Imbach, Dissertatie 1955: Das Römer Lufthafungsabkommen von 1933 und seine Revision von 1952, p. 61 e.v.

(36) H. Drion, op. cit. par. 285.

(37) F. Imbach, op. cit. 6.61 e.v.

(38) Dr. W. Weimar, op. cit.

(39) 13-2-1968, Zitting 1967-1968, 9491 (R 633) — Goedkeuring van het vanwege Ons op 9 juni 1967 ondertekend Verdrag inzake strafbare feiten en bepaalde andere handelingen begaan aan boord van luchtvaartuigen.

(40) 13-2-1968, Zitting 1967-1968, 9492 — Uitvoering van het vanwege Ons op 9 juni 1967 ondertekende Verdrag inzake strafbare feiten en bepaalde andere handelingen begaan aan boord van luchtvaartuigen, p. 3.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Behelzen de eden van art. 1133, 4° van het Gerechtelijk Wetboek de beslissende eed van art. 1358 à 1365 van het Burgerlijk Wetboek?

Niet zonder reden is van de «*requête civile*» — nu officieel «herroeping van het gewijsde» ⁽¹⁾ geheten — gezegd geworden, dat ze een na het universiteitsexamen vrij onmiddellijk vergeten buitengewoon rechtsmiddel is ⁽²⁾, dat — allicht omdat het oud, verouderd en vaag omlijnd was ⁽³⁾ — in de jurisprudentiële repertoria slechts een zeer bescheiden plaats behoeft. Het Gerechtelijk Wetboek moderniseerde en karakteriseerde op een zeer gelukkige manier het buitengewoon rechtsmiddel der herroeping van het gewijsde, dat zich daardoor misschien wel een nieuw leven ingeblazen ziet ⁽⁴⁾.

Allereerst is de procedure vereenvoudigd geworden. Zij wordt onafhankelijk gemaakt door een alle stavingsmiddelen bevattend verzoekschrift, dat — ondertekend door drie advocaten — met dagvaarding betekend wordt voor het gerecht, dat de bestreden beslissing heeft gewezen ⁽⁵⁾ en dit ⁽⁶⁾ kan — na bevelen te hebben, zo daartoe grond bestaat, dat alle rechtsmiddelen tegelijk voorgedragen worden — bij eenzelfde beslissing uitspraak doen over de toelating van het verzoek tot herroeping en over de zaak zelf ⁽⁷⁾: de poëtische «*rescindant*» en «*rescisoire*» zijn dus naar het museum verwezen.

Vervolgens is de wezenheid der herroeping van het gewijsde nauwkeurig afgelijnd geworden en zulks tegenover de gewone rechtsmiddelen (verzet en hoger beroep) ⁽⁸⁾ aan de ene kant en de voorziening in cassatie aan de andere kant. Deze duidelijke afbakening impliceert een drastische beperking der herroepingsgronden van het gewijsde... zonder dat daaruit enigerlei verminderde rechtsbescherming voortspruit. De reeds geciteerde rechtsmiddelen gelden immers onverkort, terwijl de art. 793 à 801 Ger. W. de jurisprudentiële techniek omtrent de uitlegging en de verbetering van vonnissen goedgezend bevestigd hebben.

Ondanks de in het licht gestelde drastische begrenzing der herzieningsgronden van het gewijsde, genoot een bepaald motief tot herziening toch een merkwaardige verruiming tegenover weleer: art. 1133, 4° Ger. W. stelt inderdaad, dat een verzoek tot herroeping van het gewijsde kan worden ingediend, «indien recht gedaan is op stukken, getuigenissen, verslagen van deskundigen of eden, die na de beslissing vals zijn bevonden of verklaard», terwijl art. 480, 9° W.B. Rpl. een verzoek tot herroeping slechts veroorlooft achtte: «*si l'on a jugé sur pièces reconnues ou déclarées fausses depuis le jugement*».

De ontwerper van het Gerechtelijk Wetboek ⁽⁹⁾, daarin zonder enigerlei bespreking gevolgd door de wetgever ⁽¹⁰⁾, stelde en motiveerde die verruiming door te overwegen, dat «de bepaling van art. 480, 9° W.B. Rpl., die betrekking had op het vonnis, dat geveld wordt op stukken, die na het vonnis vals verklaard of bevonden worden, werd uitgebreid tot getuigenissen, deskundigenverslagen of eden. Er is immers geen reden toe de draagwijdte van deze bepaling te beperken tot de schriftelijke bewijzen». Vraag is nu of de bedoelde «eden» de beslissende eed der art. 1358 à 1365 B.W. insluiten.

Het belang van het antwoord lijkt belangrijk, vermits een positieve reactie een essentiële vermindering zou toebrengen aan art. 1363 B.W., dat stelt: «Wanneer de opgedragen of teruggewezen eed is afgelegd, is de tegenpartij niet ontvankelijk om de valsheid daarvan te bewijzen». Tot nog toe is het vraagstuk niet beroerd door de commentatoren ⁽¹¹⁾, ofschoon — hoe onverwacht ook — op het eerste gezicht een bevestigend antwoord zich schijnt op te dringen uit hoofde der zeer algemene be-

woordingen, die in art. 1133, 4° Ger. W. voorkomen en van de regel: «*Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*».

De vorenstaande conclusie's lijken echter toch niet overtuigend en voorzeker mag aangenomen worden, dat de beslissende eed niet is bedoeld geworden door de «eden» van art. 1133, 4° Ger. W. Allereerst kan inderdaad in feite bezwaarlijk aanvaard worden, dat de heer Ch. van Reepingen het geweten zou geacht hebben op revolutionaire manier een traditioneel civielrechtelijk rechtstelsel te verminken naar aanleiding van zijn weliswaar uiterst omvangrijke, doch desondanks zeer gekarakteriseerde opdracht. Hij zou het anders eerlijk en duidelijk verkondigd hebben ⁽¹²⁾.

Vervolgens lijkt juridisch wel te moeten aangenomen worden, dat de interpretatieregel: «*Specialia generalibus derogant*» op het aangeroerde gebied uitsluit, dat de beslissende eed zou bedoeld zijn door de «eden» van art. 1133, 4° Ger. W., dat het vlak bestrijkt der stukken en der onderzoeksmaatregelen, die de besluitvorming van de rechter moeten ⁽¹³⁾ of kunnen ⁽¹⁴⁾ bepalen en dat derhalve aan de orde stelt alles wat de rechter van een waarheid kan of moet overtuigen. Daarmede heeft in werkelijkheid de beslissende eed niets uitstaande, vermits hij in diepste wezen geen bewijsmiddel is ⁽¹⁵⁾.

Het opzet van art. 1133, 4° Ger. W. bestaat er in de mogelijkheid tot herroeping van het gewijsde open te stellen, indien na de in kracht van gewijsde gegane beslissing ervaren wordt, dat de overtuiging van de rechter bepaald is geweest door vals bevonden stukken of onderzoeksmaatregelen, nl. «getuigenissen, verslagen van deskundigen of eden», d.w.z. indien stellig aannemelijk is gemaakt, dat de rechter bij zijn besluitvorming een determinerende rol liet spelen door naderhand vals bevonden of verklaarde stukken en of onderzoeksmaatregelen.

Bij die stukken (geschreven bewijsmiddelen) of onderzoeksmaatregelen, die tot de vaststelling der gerechtelijke ⁽¹⁶⁾ waarheid moeten leiden, neemt de beslissende eed geen plaats in. Is in een geschil — van welke aard ook — een aanspraak niet bewezen, dan veroorlooft art. 1358 B.W. de eiser de beslissende eed op te dragen aan de verweerder en dit betekent, dat hij voorstelt de beschikking van het vonnis — op een voor de rechter dwingende manier en dus ongeacht dezès overtuiging ⁽¹⁷⁾ — uitsluitend te laten afhangen van het feit ener met aanroeping der godheid afgelegde verklaring.

Aldus veronderstelt de beslissende eed helemaal niet, dat de waarheid zal blijken en mag hij niet aangezien worden als een maatregel, die of een middel, dat kan bijdragen tot de besluitvorming van de principieel alle bewijsmiddelen vrij appreciërende rechter bij het zoeken naar een gerechtelijk waarheidsgetrouwe beslissing. Het op de beslissende eed uitgesproken vonnis vertaalt niet steeds de intieme overtuiging van de rechter: het gaat niet gesteund op de waarheid van wat onder eed verklaard is geworden, maar wel op het feit der aflegging van de beslissende eed.

Wat is de beslissende eed dan wel? De jurisprudentie karakteriseert hem geredelijk als een dading ⁽¹⁸⁾ met bepaalde modaliteiten. Allereerst is de toepassing uitgesloten van art. 2055 B.W., dat de dading geheel ⁽¹⁹⁾ nietig verklaart, die is aangegaan op grond van naderhand vals bevonden stukken. Ook kan in bepaalde voorwaarden de dading nietig gaan worden hoofdens art.

2057 B.W. wegens wat «uit naderhand ontdekte titels blijkt». In zaken van de beslissende eed ligt de toestand anders en de ontdekking van een voorheen onbekende titel levert geen vernietigingsgrond voor het op de eed gewezen vonnis (20).

Bestaan er dienvolgens tussen de dading en het stelsel van de beslissende eed uiterst gevoelige gelijkenissen, dan blijkt het even duidelijk, dat er op essentiële gebieden — vooral op het stuk der nietigheden — zeer treffende verschilpunten voorhanden zijn. Mede omdat de dading «des sacrifices réciproques» (21) veronderstelt en wijl de beslissende eed kan opgedrongen worden, neigt de doctrine er toe in de beslissende eed een geïmposeerde overeenkomst «sui generis» te zien (22), die de even onvoorwaardelijke als onherroepelijke beëindiging van een bepaald burgerlijk geschil beoogt te benaastigen (23).

Uit het vorenstaande betoog spruit o.m. voort, dat het overeenkomstig de beslissende eed uitgesproken vonnis onherroepelijk aan de burgerlijke betwisting een einde stelt, zodat het zelfs een impliciete afstand inhoudt van het recht om hoger beroep in te stellen (24). Wordt de beslissende eed vals bevonden of verklaard, dan kan het slachtoffer naar aanleiding van de penale vervolging wegens meened of daarna geen vergoeding meer verdienen: over de geldelijke belangen is onvoorwaardelijk en onherroepelijk gevonnist en een zelf uitgelokte daad schept geen grond tot enig moreel nadeel (25).

De beslissende eed beantwoordt aldus zeer kennelijk aan een uiterst specifiek, wettelijk georganiseerd en jurisprudentieel uitgediept rechtsstatuut, dat er op bedacht is aan een bepaald rechtsgeding onvoorwaardelijk en onherroepelijk een einde te stellen en zulks ongeacht welke de reële waarheid ook zijn moge. Hij kan dus uiteraard niet bedoeld zijn door de «eden» van art. 1133, 4° Ger. W., dat alleen maar betrekking heeft op al de eden, die er toe strekken de besluitvorming van de rechter te helpen bij het opsporen van de zgn. gerechtelijke waarheid (26).

Desondanks moge volledigheidshalve nog aangestipt worden, dat een verzoek tot herroeping van het gewijsde kan worden ingesteld, «indien er persoonlijk bedrog is geweest» (art. 1133, 1° Ger. W.). Aldus wordt de beschikking van art. 1116 B.W. — betreffende het bedrog als «oorzaak van nietigheid van de overeenkomst» — toepasselijk gesteld op de vonnissen en arresten. Het louter afleggen als dusdanig van een naderhand vals bevonden of verklaarde eed geldt niet als bedrog in de zin van art. 1133, 1° Ger. W., vermits het slechts gaat om een aan de schikking tot geschilsbeëindiging inherent verbonden risico.

Maar naderhand zou het bestaan kunnen aannemelijk gemaakt worden van door de verweerder gepleegde kunstgrepen, die de eiser genoodzaakt hebben zijn toevlucht te nemen tot een door de rechter beslissend geachte eedsopdracht. Moet dan het «negotium» tot onvoorwaardelijke en onherroepelijke gedingsbeëindiging — met al wat er op gevolgd is — niet ongedaan (27) gemaakt worden? Ofschoon deze aangelegenheid buiten de grenzen treedt van het huidig betoog, mag toch vastgesteld worden, dat meerdere auteurs (28) een bevestigend antwoord geven, terwijl anderen (29) zulks misschien ten onrechte betwisten.

Raymond JACOBS
Vrederechter v.h. kanton Kontich

drie advocaten «er ten minste twee meer dan twintig jaren bij de balie zijn ingeschreven».

(6) Of vóór de wet van 10 oktober 1967 — houdende het Gerechtelijk Wetboek — een rechtspleging tot herroeping van het gewijsde kon gevoerd worden voor de vrederechter, was een zeer omstrede vraagstuk (P. Pierret, *Précis de la procédure devant le juge de paix*, Brussel, 1957, p. 245, nr. 231). Thans is dat twistpunt door art. 1134, al. 1 Ger. W. op zeer duidelijke manier uitgesloten (P. Lurquin, *Le Code judiciaire*, in *Rec. Jur. Niv.*, 1969, p. 56, nr. 66).

(7) Art. 1139 Ger. W.

(8) Art. 21, al. 1 Ger. W.

(9) Ch. Van Reepinghen, *Verslag*, p. 262.

(10) Het *Verslag*, dat de heer C. De Baeck op 9 maart 1965 uitbracht namens de Commissie's voor de Justitie en voor de Tewerkstelling, Arbeid en Sociale Voorzorg (Senaat, 1964-1965, doc. nr. 170) en het *Verslag*, dat de heer F. Hermans op 1 juni 1967 namens de Commissie voor de Justitie oostelde (Volks., 1965-1966, doc. nr. 59), bewijzen dat art. 1133, 4° Ger. W. tot geen enkele discussie aanleiding gaf.

(11) A. De Vreese, o.c., p. 97; P. Lurquin, o.c., p. 56, nr. 66; P.E. Trousse, *La théorie des voies de recours*, in *Ann. de Droit*, 1968, p. 447-448 en J. Van den Bossche, *L'instance et les voies de recours*, in *Travaux de la Faculté de droit de Namur*, 1969, p. 132.

(12) Vgl. b.v. de nu al berucht geworden voetnota (403) in Ch. Van Reepinghen, *Verslag*, p. 276.

(13) Aldus b.v. het geschrift, dat «lie nécessairement le juge dès l'instant où il est régulier et non légalement contesté» (H. De Page, *Traité...*, dl. III, Brussel, 1942/2, p. 688, nr. 718 ter).

(14) Zie b.v. art. 986 Ger. W.

(15) Deze verder ontwikkelde stelling wordt niet aangetast door het feit, dat de Code Napoléon het rechtsstatuut van de beslissende eed uitgestippeld heeft in afdeling V, par. 1 van hoofdstuk VI: «Bewijs van de verbintenissen en bewijs van de betaling» (titel III van boek III). Vgl. M. Storme, *De bewijslast in het Belgisch privaatrecht*, Gent, 1962, p. 306, nr. 331, voetnota (3).

(16) Terloops weze aangestipt, dat de gerechtelijke waarheid en de reële waarheid niet steeds hetzelfde begrip verklanken: «La vérité judiciaire n'est pas nécessairement équivalente à la vérité réelle. Celle-ci peut être sacrifiée à celle-là. C'est la rançon de la technique juridique. Celle-ci sacrifie le réel pour assurer la sûreté des relations sociales. Le vrai technique se substitue au vrai réel. La vérité individuelle est parfois sacrifiée, peut-être; mais la sécurité sociale augmente. Et elle augmente précisément dans la proportion de ce qui est perdu en vérité individuelle» (H. De Page, o.c., dl. III, p. 667, nr. 709).

(17) L. Julliot de la Morandière (*Droit civil*, dl. I, Parijs, 1960, p. 156, nr. 284) schrijft, dat «la délation de serment enlève au juge son pouvoir de décision. Il sera obligé de donner gain de cause à celui, qui a prêté le serment, quand même il serait convaincu que ce serment est un parjure...».

(18) Zie o.m. Cass., 13 maart 1930, *Pas.*, 1930, 1, 161 en H.v.B. Gent, 21 juni 1956, *R.W.*, 1957-1958, 1581 en vgl. het adagium: «Jusjurandum speciem transactionis continet».

(19) Romeinsrechtelijk gold een andere oplossing: «Illa tantummodo causa vel pars retractetur, quae ex falso instrumento composita convicta fuerit, aliis capitulis firmis manentibus». Het ondeelbaar geheel van de dading en het correlatief karakter harer onderdelen verrechtvaardigen de oplossing van art. 2055 B.W. Men consultere: G. Gheysen, *Dading*, in *A.P.R.*, 1966, p. 141, nr. 386.

(20) H.v.B. Gent, 18 juni 1887, *Pas.*, 1888, 2, 27.

(21) H. De Page, o.c., dl. III, p. 1074-1075, nr. 1042 en vgl. Burg. Rb. Marche-en-Famenne, 21 juni 1947, *J.L.*, 1948-1949, 12 en Rb. v. K. Antwerpen, 24 september 1948, *J.P.A.*, 1949, 240.

(22) Zie o.m. voetnota (21). De pacht- en de handels-huurovereenkomst zijn typische voorbeelden van geïmposeerde overeenkomsten, d.z. overeenkomsten, waarvan de inhoud ten dele van overheidswege opgedrongen wordt.

(23) L. Julliot de la Morandière (o.c., dl. I, p. 157, nr. 285) stelt, dat de aflegging van de beslissende eed resulteert uit «un procédé conventionnel de terminaison d'un procès».

(24) W. Brosens, *Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel*, in *A.P.R.*, 1956, p. 47, nr. 14.

(25) R.P.D.B., s.v. *Faux témoignage et faux serment*, nr. 155. Zie b.v. H.v.B. Brussel, 9 december 1933, *R.W.*, 1933-1934, 766 en H.v.B. Brussel, 20 december 1933, *R.W.*, 1933-1934, 349.

(26) Aldus zijn b.v. de eed, bedoeld in art. 1158, 8° Ger. W. en deze, die vermeld staat in art. 1183, 11° Ger. W., alsmede de aanvullende (art. 1366 v.v. B.W.) en de schattingeden — d.z. de zgn. «serments in litem ou en plaid» — (art. 1369 B.W.), die loutere onderzoeksmaatregelen zijn, waardoor de vrije besluitvorming van de rechter niet aangetast wordt, terwijl de rol van de rechter na de afgelegde beslissende eed «passif et obligé» (R.P.D.B., s.v. *Requête civile*, nr. 97) is.

(27) NI. — volgens de omstandigheden — door hoger be-

(1) Boek III, titel VI, art. 1132-1139 Ger. W.

(2) Art. 21, al. 2 Ger. W.

(3) A. De Vreese, *Buitengewone rechtsmiddelen*, in *Het nieuwe procesrecht* (Postuniversitaire leergang onder leiding van prof. dr. M. Storme), Gent, 1969, p. 95.

(4) A. De Vreese, o.c., p. 102.

(5) Art. 1134, al. 1 Ger. W., dat nog preciseerd, dat van de

roep of de herroeping van het gewijsde, indien het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan.

(28) R.P.D.B., s.v. *Requête civile*, nr. 97 en H. De Page (o.c., dl III, p. 1089, nr. 1059) schrijft: «*Remarquons que l'hypothèse de l'annulation de la convention de serment peut aboutir, pratiquement, à permettre de revenir sur la fausseté du serment, ce qui est, en principe, interdit (...)*». Il

convient toutefois d'observer que ce qu'on attaque, ce n'est pas la sincérité du serment, mais le negotium, qui l'a rendu possible. Il n'y a donc aucune contradiction, en droit, entre l'une et l'autre des deux règles, apparemment en conflit.

(29) R. Van Lennep, *Belgisch burgerlijk procesrecht*, dl. V, Antwerpen z.d., p. 193, nr. 140 en 141 en de verwijzingen in R.P.D.B., s.v. *Requête civile*, nr. 97.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 17 januari 1969.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raardsheer-verslaggever: M. Delahaye.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Advocaat: Mr. Van Hecke.

Erfdienstbaarheid. — Niet voortdurende. — Vestiging. — Titel. — Begrip. — Bewijsmiddelen. — Erfdienstbaarheid van overgang. — Uitoefeningsmodaliteiten. — Bewijs door uitvoering.

Art. 691 B.W. bepaalt dat de niet voortdurende al dan niet zichtbare erfdienstbaarheden slechts door een titel kunnen worden gevestigd.

Behoudens het geval, dat ten deze niet van toepassing is en waarin bij art. 695 B.W. voorzien, bedoelt de titel de rechtshandeling die de erfdienstbaarheid heeft doen ontstaan, afgezien van de bewijsmiddelen tot vaststelling van het bestaan ervan.

Ten deze wijst de rechter erop dat, bij gebrek aan schriftelijk bewijs, de uitoefeningsmodaliteiten van de erfdienstbaarheid van overgang, wat de breedte en de hoogte betreft, bewezen worden door de uitvoering die de partijen aan hun mondelinge overeenkomst hebben gegeven. De rechter steunt aldus op een buitengerechtelijke bekentenis. De artikelen 686, 691, 695, 1315 en 1341 B.W. staan zulke bewijsvoering niet in de weg.

Lampaert-De Pauw t/ De Decker-Schelstraete.

Gelet op het bestreden vonnis, op 17 mei 1967 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 686, 691, 695, 1134, 1315, 1319 tot 1322 en 1341 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden vonnis, na vastgesteld te hebben dat «partijen het eens zijn om het recht van overgang in de richting van de Tortelduifstraat, welke door de geïntimeerden (hier de eisers) aan de appellanten toegestaan werd, als erfdienstbaarheid ten laste van het nieuw erf van de geïntimeerden... aan te zien» en dat het geschil slaat op de draagwijdte en de modaliteiten van die erfdienstbaarheid, en na vastgesteld te hebben «dat de appellanten niet beweren dat ter gelegenheid van het vestigen van de nieuwe erfdienstbaarheid in de richting van de Tortelduifstraat dit wel omschreven doel of voorwerp (van de oorspronkelijke erfdienstbaarheid) bij gemeen akkoord van de partijen uitgebreid werd», ondanks en in strijd met die vaststelling, ter beslechting van een geschil dat als volgt wordt omschreven «de appellanten beweren dat de bedding van de huidige uitweg een breedte van 3 meter heeft, terwijl de geïntimeerden integendeel staande houden dat het recht van overgang beperkt dient te worden tot en maximum-hoogte van

2,30 meter en een breedte van 2,60 meter omdat de vorige erfdienstbaarheid van overgang aldus feitelijk beperkt was», enerzijds weigert de hoogte van de overgang op 2,30 meter te beperken en anderzijds beslist «dat de bedding van de overgang vanaf de Tortelduifstraat tot aan de ingang van de autobox van de appellanten loopt en in rechte lijn een breedte van 3 meter heeft», en zulks doet op de gronden «dat men immers niet inziet wat de huidige partijen zou belet hebben bij het vestigen van de nieuwe erfdienstbaarheid zekere ruimere modaliteiten te voorzien dan de oorspronkelijke» en dat «bij gebrek aan een schriftelijke titel deze modaliteiten bewezen kunnen worden door de uitvoering die de partijen aan hun mondelinge afgesloten akkoord gegeven hebben en ook door de plaatsgesteldheid die bestond op het ogenblik van de vestiging van de nieuwe erfdienstbaarheid».

terwijl, eerste onderdeel, op de verweerders, die aanspraak maakten op ruimere modaliteiten dan die van de oorspronkelijke bedding van de erfdienstbaarheid, de last rustte te bewijzen dat deze ruimere modaliteiten overeengekomen waren tussen partijen, welke ruimere modaliteiten, daar zij op een uitbreiding van een niet voortdurende erfdienstbaarheid neerkwamen, slechts door een titel konden worden gevestigd, zodat het bewijs van die titel alleen door een geschreven akte kon worden geleverd (schending van de artikelen 686, 691, 695, 1315 en 1341 van het Burgerlijk Wetboek);

en, tweede onderdeel, de verweerders luidens hun grievenschrift enkel aanspraak gemaakt hadden op een overgang «met een minimumhoogte van 2,30 meter», zodat het bestreden vonnis, door te weigeren de hoogte van de overgang op 2,30 meter te beperken, aan de verweerders een recht toekent dat door hen niet gevorderd was en aldus buiten de perken van gezegd grievenschrift en van het gerechtelijk contract treedt (schending van de artikelen 1134 en 1319 tot 1322 van het Burgerlijk Wetboek):

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat artikel 691 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de niet voortdurende al dan niet zichtbare erfdienstbaarheden slechts door een titel kunnen worden gevestigd; dat, behoudens het geval, dat ten deze niet van toepassing is en waarin bij artikel 695 van gezegd wetboek wordt voorzien, de titel de rechtshandeling bedoelt die de erfdienstbaarheid heeft doen ontstaan, afgezien van de bewijsmiddelen tot vaststelling van het bestaan ervan;

Overwegende dat de rechter erop wijst dat, bij gebrek aan schriftelijk bewijs, de uitoefeningsmodaliteiten van de erfdienstbaarheid van overgang, wat de breedte en de hoogte betreft, bewezen worden door de uitvoering die de partijen aan hun mondelinge overeenkomst hebben gegeven;

Dat de rechter aldus steunt op een buitengerechtelijke bekentenis van de eisers;

Dat geen van de in het middel aangeduide wetsbepalingen dergelijke bewijsvoering in de weg staat;

Overwegende dat het eerste onderdeel van het middel naar recht faalt;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat de verweerders in hun grievenschrift de hoogte van de overgang niet beperkt hadden op 2,30 meter doch de rechter verzocht hadden een overgang toe te kennen met een minimum hoogte van 2,30 meter;

Dat het tweede onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de aangetekende brieven van 6 maart 1968 en 14 januari 1969 welke verweerder aan het Hof heeft toegezonden;

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 27 maart 1969.

Voorzitter: M. De Bersaques.

Raadsheer-Verslaggever: M. Legros.

Advocaat-generaal: M. Detournay.

Beroepsziekten. — Fonds voor beroepsziekten. — Gerechtelijke handelingen. — Leidend ambtenaar. — Hoger beroep.

De gerechtelijke handelingen waarvoor, naar luid van art. 14 van de wet van 24 december 1963, de leidende ambtenaar het fonds voor beroepsziekten vertegenwoordigt en geldig in zijn naam en voor zijn rekening optreedt zonder zulks door een beslissing van het beheerscomité te moeten staven, zijn, in tegenstelling met de bij art. 15 bedoelde gerechtelijke handelingen, de handelingen die de ambtenaar vervult krachtens zijn bevoegdheid van dagelijks beheer en die overeenkomstig art. 14 door het huishoudelijk reglement worden bepaald.

De rechter kon het door het fonds ingestelde hoger beroep niet onontvankelijk verklaren zonder te onderzoeken of in het onderhavige geval de leidende ambtenaar door het huishoudelijk reglement van het beheerscomité wettelijk bevoegd was om hoger beroep in te stellen.

Fonds voor beroepsziekten t./ Pellizeri.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 januari 1968 door de Rechtbank van eerste aanleg te Luik in hoger beroep gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 61, 456 van het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering, 1, 4, 5, 6, 7, 13, 14, 15, 18, 23 van de wet van 24 december 1963 betreffende de schadeloostelling voor en de voorkoming van beroepsziekten,

doordat het bestreden vonnis « wegens niet-overeenstemming met de wet van 24 december 1963 nietig en zonder waarde verklaart de hogere beroepen van 30 december 1966 en 14 december 1967 », en eiser in de kosten veroordeelt op grond dat hij bij bedoelde handelingen niet rechtsgeldig was vertegenwoordigd door zijn leidende ambtenaar, die krachtens genoemde wet van 24 december 1963 alleen beschikt over een « algemene lastgeving bevattende enkel beheersdaden of daden van bewaring met een zo beperkt mogelijke lastgeving om in rechte op te treden » en dat « dient te worden gezegd dat de bekritiseerde hogere beroepen enkel dan rechtsgeldig konden worden ingesteld, wanneer dit geschiedt in naam en voor rekening van het fonds voor beroepsziekten te zamen door de voorzitter en de leidende ambtenaar »,

terwijl, eerste onderdeel, naar luid van artikel 14 van genoemde wet van 24 december 1963, de leidende ambtenaar « de bevoegdheden uitoefent inzake het dagelijks beheer, zoals het huishoudelijk reglement deze bepaalt » en « de instelling vertegenwoordigt in alle gerechtelijke en buitengerechtelijke handelingen en geldig optreedt in haar naam en voor haar rekening, zonder dat hij zulks door een beslissing van het beheerscomité moet staven », waaruit volgt dat het vonnis niet kon beslissen dat de leidende ambtenaar enkel belast was met een zo beperkt mogelijke lastgeving om in rechte op te treden, noch eruit afleiden dat de door eiser ingestelde hogere beroepen die tot het dagelijks beheer behoorden, dienden te worden nietig verklaard (schending van alle in het middel aangehaalde bepalingen, inzonderheid de artikelen 61, 456 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering en 14 van de wet van 24 december 1963),

tweede onderdeel, naar luid van artikel 15 van dezelfde wet van 24 december 1963, « voor de andere dan de in artikel 14 bedoelde gerechtelijke en buitengerechtelijke handelingen de instelling vertegenwoordigt wordt door de leidende ambtenaar en de voorzitter, die gezamenlijk, rechtsgeldig in haar naam en voor haar rekening optreden », waaruit volgt dat het vonnis niet kon beslissen dat de hogere beroepen, die het nietig verklaart en die tot het dagelijks beheer behoren, bedoeld werden bij artikel 15 van deze wet, en dus hadden moeten worden ingesteld door de voorzitter en de leidende ambtenaar » (schending van alle in het middel aangehaalde bepalingen, inzonderheid van artikel 15 van de wet van 24 december 1963);

Overwegende dat de gerechtelijke handelingen waarvoor, naar luid van artikel 14 van de wet van 24 december 1963 betreffende de schadeloostelling voor en de voorkoming van beroepsziekten, de leidende ambtenaar het fonds voor beroepsziekten vertegenwoordigt en geldig in zijn naam en voor zijn rekening optreedt zonder zulks door een beslissing van het beheerscomité te moeten staven, in tegenstelling met de bij artikel 15 van genoemde wet bedoelde gerechtelijke handelingen, de handelingen zijn welke deze ambtenaar vervult krachtens zijn bevoegdheid van dagelijks beheer, welke overeenkomstig artikel 14 door het huishoudelijk reglement worden bepaald;

Overwegende dat door te beslissen dat het door eiser ingestelde hoger beroep niet onontvankelijk was, zonder te onderzoeken of in het onderhavige geval de leidende ambtenaar door het huishoudelijk reglement van het beheerscomité wettelijk bevoegd was om hoger beroep in te stellen, het bestreden vonnis zijn beslissing niet wettelijk rechtvaardigt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan om erover te worden beslist door de feitenrechter;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Verviers, in hoger beroep uitspraak doende.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 23 december 1968.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Wauters.

Eerste advocaat-generaal: M. Mahaux.

1. Bewijs in strafzaken. — Twijfel die de verdachte ten goede kan komen. — Begrip.

2. Openbare rechtsvordering. — Beoordeling van de gepastheid.

3. Rechtvaardiging en verschoning. — Morele dwang. — Begrip. — Beroepsgeheim.

1. *De twijfel die ten goed kan komen aan de verdachte is de twijfel omtrent de schuldigheid van die verdachte aan de feiten wegens welke hij vervolgd wordt, doch niet een beweerde twijfel omtrent de toepasselijkheid van een wetsbepaling of de regelmatigheid van de vervolging waarover de rechter de plicht heeft uitspraak te doen.*

2. *Het behoort de rechter niet de gepastheid van de strafvervolging te beoordelen.*

3. *De morele dwang maakt alleen dan een grond van rechtvaardiging uit wanneer de vrije wil van de dader vernietigd werd of wanneer hij, voor een ernstig en dreigend kwaad, niet anders de belangen heeft kunnen vrijwaren die hij verplicht was of gerechtvaardigd was vóór alle andere te behoeden.*

Nu het bepalen van de regelen die voor het beschermen van het beroepsgeheim vereist zijn aan de wetgever behoort, mag dit beroepsgeheim niet tegenover een gebiedend wettelijk voorschrift als grond van rechtvaardiging ingeroepen worden.

Procureur des Konings te Veurne t./ Hoste.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 juni 1968 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Veurne;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 71 van het Strafwetboek, doordat het bestreden vonnis de vrijspraak van verweerder steunt, enerzijds, op de reden dat de verdeeldheid in de strafrechtbanken omtrent de interpretatie van de wetteksten welke als basis voor de strafvervolging dienen en omtrent de gepastheid en de regelmatigheid van die vervolging, een ernstige twijfel laat ontstaan bij de beoordeling van de strafbaarheid van de feiten, twijfel die de beklaagde ten goed moet komen, en, anderzijds, op de reden dat er een moreel probleem bij verweerder bestond op de tijdstippen vermeld in de dagvaarding, toen hij meende te moeten gehoorzamen aan bepaalde richtlijnen van zijn syndikaat welke, hoewel strijdig met de nieuwe reglementering, ingegeven waren door onder andere thans sociaal voorbijgestreefde principes inzake het medisch geheim en dat aangenomen moet worden dat verweerder te dien tijde handelde onder een morele dwang zoals voorzien bij artikel 71 van het Strafwetboek,

terwijl, wat de eerste reden betreft, dergelijke motivering, enerzijds, niet nauwkeurig en niet afdoende is, daar de rechter, in geval van verdeeldheid in de interpretatie van een wettekst, als plicht heeft die tekst zelf te interpreteren, daar hij niet over de gepastheid van de strafvervolgingen te oordelen heeft, en, in geval van verdeeldheid van de ambtenaren van het openbaar ministerie desomtrent, zulks niet voor gevolg kan hebben dat er twijfel bestaat welke de vrijspraak van de beklaagde moet medebrengen, daar, in geval van verdeeldheid omtrent de regelmatigheid van de strafvervolgingen, hij dient te onderzoeken of de vervolging al dan niet ontvankelijk is, en, anderzijds, geen gepast antwoord uitmaakt op de middelen en excepties door de partijen in conclusie aangehaald omtrent de ontvankelijkheid en de grondigheid van de strafvordering;

en terwijl, wat de tweede reden betreft, zo de rechter soeverein oordeelt over de aanwezigheid van morele dwang, hij nochtans moet vaststellen dat de beklaagde niet enkel in zijn morele vrijheid beknot werd ingevolge druk op hem uitgeoefend doch ook dat zijn vrije

wil totaal teniet werd gedaan ofwel dat hij niet anders kon handelen om te ontsnappen aan een dreigend kwaad, hierbij telkens rekening houdend met zijn persoonlijkheid, en terwijl de vrees het beroepsgeheim te schenden niet als een morele dwang kan worden aangenomen, daar het bepalen van de regelen welke voor het beschermen van het beroepsgeheim vereist zijn aan de wetgever behoort :

Overwegende dat verweerder vervolgd wordt om, als beoefenaar van de geneeskunde, na waarschuwing betekend door een beambte bevoegd om de inbreuken vast te stellen, meermaals te hebben geweigerd aan de rechthebbers, in de vastgestelde vormen, de bescheiden uit te reiken welke zijn voorgeschreven door de wet, haar uitvoeringsbesluiten en verordeningen;

Overwegende dat het bestreden vonnis de vrijspraak van verweerder op de twee in het middel aangehaalde redenen steunt;

Overwegende dat, wat de eerste reden betreft, enerzijds, de twijfel welke ten goede kan komen aan de beklaagde de twijfel is omtrent de schuldigheid van die beklaagde aan de feiten wegens welke hij vervolgd is, doch niet een beweerde twijfel omtrent de toepasselijkheid van een wetsbepaling of de regelmatigheid van de vervolging, waarover de rechter de plicht heeft zich uit te spreken, en, anderzijds, het de rechter niet behoort de gepastheid van de strafvervolging te beoordelen;

Overwegende dat, wat de tweede reden betreft, het vonnis de ten voordele van verweerder in acht genomen morele dwang enkel steunt op de omstandigheid dat verweerder meende te moeten gehoorzamen aan bepaalde richtlijnen van zijn syndikaat welke ingegeven waren door een zeker begrip van het medisch geheim;

Overwegende dat de morele dwang dan alleen een grond van rechtvaardiging uitmaakt wanneer de vrije wil van de dader vernietigd werd of wanneer hij, vóór een ernstig en dreigend kwaad, niet anders de belangen heeft kunnen vrijwaren welke hij verplicht was of gerechtvaardigd was vóór alle andere te behoeden;

Overwegende dat, nu het bepalen van de regelen welke voor het beschermen van het beroepsgeheim vereist zijn aan de wetgever behoort, dit beroepsgeheim niet tegenover een gebiedend wettelijk voorschrift als grond van rechtvaardiging ingeroepen mag worden;

Overwegende dat aldus geen van beide redenen de vrijspraak van verweerder wettelijk rechtvaardigt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van het thans gewezen arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigende beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Correctionele Rechtbank te Ieper, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 22 april 1969.

Voorzitter : M. Baron Richard.

Raadsheer-verslaggever : M. Perrichon.

Advokaat-generaal : M. Depelchin.

Inkomstenbelastingen. — Aftrekbaarheid van alimentatiegelden.

De wettelijke bepalingen, die de samenvoeging van de inkomsten van de leden van eenzelfde gezin voorschrij-

ven, hebben tot doel de belastingplichtige in zijn werkelijke belastingdraagkracht te treffen. Om dit doel te bereiken moeten de door de wet als aftrekbaar aangemerkte lasten, die dezelfde gezinsleden dragen, van de samengevoegde inkomsten afgetrokken worden. Dit geldt ook voor een last, die op een afzonderlijk lid van de belastbare familie rust, zelfs wanneer deze last de persoonlijke inkomsten van dit familielid overschrijdt, en ongeacht de evenredige belangrijkheid van dit excident.

Belgische Staat (Minister van Financiën)
t./ Lefebvre.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 maart 1966 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 43, paragraaf 1, en 44, paragraaf 1, 5° van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948,

doordat het bestreden arrest, na te hebben aangenomen dat verweerder krachtens de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek geen alimentatie verschuldigd is aan Juffrouw Nicole Savoye, kind uit een eerste huwelijk van zijn echtgenote, vermits hij niet de vader van dit kind is, niettemin beslist dat de toelage van 65.509 frank, die verweerder in 1962 aan Juffrouw Nicole Savoye heeft betaald, aftrekbaar is van de inkomsten welke ten laste van verweerder aan de aanvullende personele belasting onderworpen zijn, en tot staving van deze beslissing aanvoert : — dat, aangezien artikel 43, paragraaf 1, lid 1, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen de samenvoeging van de inkomsten van de echtgenoten voorschrijft, wat ook het aangenomen huwelijksvermogensstelsel zij, het van weinig belang is dat de enige aangegeven bedrijfsinkomsten van de man zijn geweest ; dat alleen het principe van de samenvoeging telt ; — dat het recht voor de Staat om eventuele inkomsten van de vrouw op naam van de man aan de belasting te onderwerpen, logischerwijs voor de man het recht meebrengt eigen lasten van de vrouw af te trekken ; dat dit laatste recht logisch voortvloeit uit het begrip zelf van de samenvoeging dat de verplichting impliceert om de eventuele inkomsten van de vrouw en die van de man op te tellen om de grondslag van de aanvullende personele belasting te berekenen,

terwijl, eerste onderdeel, artikel 43, paragraaf 1, lid 1, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen een wetsbepaling is die vreemd is aan de vaststelling van de belastbare grondslag van de aanvullende personele belasting en die trouwens in het aan de beoordeling van het hof van beroep onderworpen geval niet werd toegepast ;

tweede onderdeel, krachtens artikel 44, paragraaf 1, 5° van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen van de gezamenlijke aan de aanvullende personele belastingen onderhevige inkomsten slechts mogen worden afgetrokken de renten regelmatig gestort door de belastingplichtige krachtens bewijskrachtig erkende bescheiden, aan personen die niet met hem wonen en wien hij, krachtens de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, alimentatie verschuldigd is ; onder belastingplichtige, in de zin van deze wetsbepaling, moet worden verstaan elke rijskinwoner die gedurende de belastbare periode de inkomsten bepaald in de artikelen 40 tot 42 van dezelfde gecoördineerde wetten heeft genoten of waarover hij heeft beschikt (zie de artikelen 37, paragraaf 1, en 39, lid 1, van deze wetten) ; de echtgenote van verweerder, aangezien zij tijdens het jaar 1962 geen aan de aanvullende personele belasting onderworpen inkomsten heeft behaald, niet als schuldenares van deze belasting kan worden beschouwd ; de toelage van 65.569 frank, daar ze werd betaald door een

persoon die geen alimentatie verschuldigd is aan de genier van deze toelage, niet kan worden beschouwd als een rente die krachtens de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek werd gestort ;

Wat de beide onderdelen betreft :

Overwegende dat uit de gezamenlijke bepalingen van artikel 43 van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen blijkt dat, voor de vestiging van de aanvullende personele belasting, het huisgezin dat gevormd wordt door de echtgenoten en, bij voorkomend geval, in de bij paragraaf 1, lid 2, bepaalde mate, door hun kinderen, een eenheid uitmaakt die als zodanig belastbaar is voor het samengevoegd bedrag van de belastbare inkomsten van de echtgenoten en van hun kinderen ; dat de aanslagen op naam van het gezinshoofd worden gevestigd en dat zulks het geval is wat ook het huwelijksvermogensstelsel zij en zelfs wanneer het gezinshoofd geen enkel persoonlijk inkomen heeft dat aan de aanvullende personele belasting is onderworpen ;

Overwegende dat, daar de wetgever, door deze belasting, de belastingplichtige slechts in zijn werkelijke belastingdraagkracht heeft willen treffen, de samenvoeging van de inkomsten van de echtgenoten en van de kinderen alsmede de last die artikel 43, paragraaf 1, op elk van hen legt voor de invordering van de op de samengevoegde inkomsten gevestigde aanslagen, de samenvoeging gebieden van alle lasten van de gezinsleden welke volgens artikel 44, paragraaf 1, van dezelfde gecoördineerde wetten van het geheel van genoemde inkomsten mogen worden afgetrokken ;

Overwegende dat hieruit volgt dat elke last welke voorkomt onder die welke deze laatste bepaling vermeldt en die rust op een lid van de belastbare familieeenheid helemaal aftrekbaar is, zelfs wanneer deze last zijn persoonlijke inkomsten overschrijdt hoe gering ze ook mogen zijn en ongeacht de evenredige beangrijpelijkheid van dit excident ; dat hieruit volgt dat de aftrek eveneens moet worden aangenomen wanneer het gezinslid op wie persoonlijk de last rust geen enkel inkomen heeft dat aan de aanvullende personele belasting is onderworpen, hoewel, enkel in dit laatste geval, uitzondering wordt gemaakt, voor de invordering van de aanslagen, op de last die volgens artikel 43, paragraaf 1, lid 3, in principe op de gezinsleden drukt ;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat verweerder, overeenkomstig de bij artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde bijstandsverplichting, tot bevrijding van zijn echtgenote heeft voldaan aan de verplichting tot levensonderhoud die krachtens de artikelen 203, 205 en 207 van hetzelfde wetboek persoonlijk op haar rustte jegens een dochter die zij uit een vorige huwelijk had behouden ;

Overwegende dat aldus blijkt dat verweerder gerechtigd was zich te beroepen op de aftrek van deze last, bedoeld in artikel 44, paragraaf 1, 5°, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, die op zijn echtgenote rustte, en zulks niettegenstaande het ontbreken bij haar van elk in de aanvullende personele belasting belastbare inkomen ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT

De in het arrest aangehaalde artikelen 43 en 44 van de samengeoördene wetten op de inkomstenbelastingen stemmen overeen met de artikelen 71, 73 en vlg. van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

10e Kamer. — 18 november 1966.

Voorzitter: M. Hodüm.

Raadsheren: M.M. Scheyvaerts en van Ackere.

Openbaar Ministerie: M. Leytens.

Gewijsde. — Strafrechtelijke vrijspraak. — Belet een vordering niet op grond van niet-strafbare fout.

Wanneer een autobestuurder, die een verkeersongeval met louter materiële schade veroorzaakt heeft, strafrechtelijk is vrijgesproken, is door die vrijspraak aldus erga omnes vastgesteld dat hij geen strafbaar feit heeft gepleegd, maar zulks belet niet dat hij nog, bij toepassing van art. 1382 B.W., aansprakelijk mag verklaard worden op grond van een niet strafbare onvoorzichtigheid.

N.V. Aigle de Paris t./ Jansen.

Gezien in behoorlijke vorm voorgelegd de door de wet vereiste stukken, namelijk het vonnis dd. 21 februari 1964 (Rechtbank van koophandel Antwerpen) waartegen beroep;

Gezien het beroep ingesteld bij exploit van gerechtsdeurwaarder de Henau te Brussel, dd. 27 maart 1964;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis, ingeleid ten verijdig ingesteld, ontvankelijk is;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis, ingeleid ten verzoeken van geïntimeerde, er toe strekte appellante, in haar hoedanigheid van auto-verzekeraar der P.V.B.A. «Autobus De Polder», te doen veroordelen tot het betalen van de tegenwaarde in belgische franken «aan de hoogste koers van de dag op het ogenblik van het vonnis» ener som van 2.159, 28 nederlandse gulden, vóór de eerste rechter op het onbetwist bedrag van 1.848, 20 nederlandse gulden herleid, te vermeerderen met 900,- frank en de vergoedende intresten vanaf de dag der feiten; dat deze sommen gevorderd werden ten titel van vergoeding voor de schade door geïntimeerde ondergaan ten gevolge van een verkeersongeval op 12 mei 1962 te Antwerpen voor gevallen tussen zijn personenwagen en een autobus door een zekere Janssens Aurele voor rekening van de p.v.b.a. «Autobus De Polder» bestuurd;

Overwegende dat de eerste rechter de eis aanvaard heeft, maar met omzetting der gulden in franken op de dag van de betaling; dat, zowel in beroep als in eerste aanleg appellante in hoofdde de ontvankelijkheid en in ondergeschikte orde de gegrondheid van de oorspronkelijke eis betwist, terwijl geïntimeerde tot de bekrachtiging van het bestreden vonnis besluit;

Overwegende dat de twee voertuigen langs de Italiëlei reden, de autobus achter geïntimeerde, en beide de rechter zijrijbaan langs een doorsteek moesten inslaan, iets vóór het kruispunt met de Van Boendalestraat; dat uit de door de politie opgestelde plannen blijkt dat die doorsteek aan zijn ingang, rechts van de baan, met een verkeerslicht voorzien is, hetgene ongeveer acht meter verder aan zijn uitgang herhaald is, op de linker kant waar het nochtans voor niemand anders kan bestemd zijn dan voor de gebruikers van de doorsteek;

Overwegende dat getuige Roggeman, een politieagent die zich naast de voerder op de autobus bevond, verklaart dat het eerste verkeerslicht op geel gesprongen is toen geïntimeerde te zijner hoogte kwam; dat geïntimeerde het doorreed, maar vóór het tweede verkeerslicht stopte; dat de autobus, die hem in de doorsteek gevolgd had, door dit plots stoppen verrast werd en hem langs achter aanreed;

Overwegende dat de voerder van de autobus vóór de

politie rechtbank Antwerpen vervolgd werd wegens inbreuk op artikel 26/1 - 1e lid van de Wegcode, om verzuimd te hebben zijn snelheid behoorlijk te regelen; dat hij nochtans bij vonnis dd. 21 januari 1963 vrijgesproken werd;

Overwegende dat, zoals appellant het staande houdt, het ten onrechte is dat de eerste rechter gemeend heeft dat deze vrijspraak hem niet belette te oordelen dat betrokkene een inbreuk op artikel 26/1 - 2e lid van de Wegcode zou begaan hebben, om niet in staat geweest te zijn vóór een voorzienbare hindernis te stoppen, en het dus ook ten onrechte is dat hij appellante op grond van deze fout van haar verzekerde veroordeeld heeft;

Overwegende, immers, dat volgens een vaststaande rechtsleer en rechtspraak de boetstraffelijke rechter van het feit zelf te kennen heeft en niet enkel van de betichting onder dewelke het door het openbaar ministerie gekwalificeerd werd; dat indien hij van mening is dat het feit onder de toepassing van een andere strafbepaling valt, hij gehouden is beklagde uit hoofde van deze laatste te veroordelen, en hem slechts mag vrijspreken wanneer het feit door geen enkele wetsbepaling strafbaar is;

Overwegende dat het door de vrijspraak van de autobusgeleider ter zake aldus erga omnes vastgesteld is dat betrokkene geen strafbaar feit gepleegd heeft; dat zulks nochtans niet belet dat hij nog aansprakelijk mag verklaard worden op grond van een niet strafbare onvoorzichtigheid, bij toepassing van artikel 1382 van het burgerlijk wetboek;

Overwegende dat de autobusgeleider ter zake ongetwijfeld een dergelijke onvoorzichtigheid begaan heeft met een voorligger door een geel verkeerslicht te volgen in een enge doorsteek aan het uiteinde waarvan een tweede verkeerslicht aangebracht was, hetgene intussen of op ieder ogenblik op rood kon springen en, bijgevolg, die voorligger normalerwijze moest aanzetten er vóór te stoppen;

Overwegende dat deze onvoorzichtigheid in rechtstreeks en noodzakelijk verband van oorzaak tot gevolg staat met het ongeval, hetgene niet had kunnen gebeuren zoals het zich voorgedaan heeft indien ze vermeden was geweest;

Overwegende dat, om deze redenen en niet die van de eerste rechter, het bestreden vonnis in zijn beschikkend gedeelte dient bekrachtigd te worden;

Om deze redenen,

Het Hof:

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan;

Ontvangt het beroep, verklaart het ongegrond;

Bekrachtigt dienvolgens het bestreden vonnis in zijn beschikkend gedeelte;

Verwijst appellante in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT.

Voorzitter: M. P. Carnewal.

Raadsheren: MM. H. Lefèbvre en J. Bevernaege.

Advocaat-generaal: M. E. Ely.

Advocaat: Mr. Leon Martens (Gent).

Wapenen. — Gas-alarmpistool merk «Arminius». — Ontsnapping der gassen in de richting van de loop. — Mogelijkheid tot afvuren van traangaspatronen. — Toepassing van K.B. van 26 december 1959. — Verweervuurwapen. — Voorafgaande machtiging tot koop - verkoop en immatriculering vereist.

Het automatisch alarmpistool merk «Arminius» is welis-

waar geschikt voor het automatisch afvuren van alarmpatronen, doch in dergelijk geval ontsnappen de gassen horizontaal langs de loop van het wapen zodat, wanneer het wapen geladen wordt met traangaspatronen, de lading zal ontsnappen naar het doel waarop de loop van het wapen gericht is; de gemikte persoon kan aldus door de traangassen tijdelijk machteloos worden gemaakt.

Derhalve, valt vooreemd alarmpistool onder de toepassing van het K.B. van 26 december 1959, is het een verweervuurwapen, kan het enkel worden verkocht of afgestaan aan een persoon houder van een machtiging tot aankoop (art. 5, Wet van 3 januari 1933), en dient het te worden ingeschreven (art. 14, Wet van 3 januari 1933 en artt. 25 tot 27, K.B. van 14 juni 1933).

In zake O.M. t./ De Visscher en Bastiaensen.

Betreffende de feiten B en E:

Overwegende dat de beklaagden een pistool merk Arminius onder elkaar verhandeld hebben, de eerste beklaagde als koper (feit B) en de tweede beklaagde als verkoper (feit E);

Overwegende dat de beklaagden de feiten toegeven betreffende de verhandeling en ook betreffende het gebrek aan toelating en het gebrek aan immatriculatie, maar dat zij voorhouden dat het slechts een automatisch alarmpistool zou betreffen waarvoor geen toelating vereist is;

Overwegend dat het blijkt uit het hanteren van het aangeslagen kwestige pistool, ter zitting van 10-6-1969 vóór het Hof, dat dit wapen geschikt is voor het automatisch afvuren van alarmpatronen doch niet voor het afvuren van soliede projectielen, omdat in dat geval de trommelgaten, staartstuk en loop zouden moeten uitgeboord worden tot het kaliber 9 mm., terwijl het staartstuk (culasse) slechts een buitendiameter bezit van 9 à 10 mm. zodat, bij het uitboren het staartstuk zou verdwijnen bij gebrek aan voedsel; dat een culasse van grotere diameter slechts door een ervaren specialist-machinebankwerker zou kunnen aangepast worden;

Overwegende dat de loop van het kwestige Arminiuspistool in de ziel voorzien is van een longitudinale en gelijklopende centrale lamelle die het afvuren van soliede projectielen niet mogelijk maakt; dat indien de meeste alarmpistolen voorzien zijn aan hun loop van laterale uitaatgaten waardoor de gassen zijdelings moeten ontsnappen in de richting van de loop zelf, « horizontaal langs de loop » zoals de tweede beklaagde, wapenhandelaar, het in zijn brief van 23-6-1969 beschrijft; overwegende derhalve dat traangaspatronen kunnen afgevuurd worden waarvan de lading zal ontsnappen naar het doel waarop de loop gericht is, en een gemikte tegenstander voor korte of lange duur buiten gevecht kan stellen;

Overwegende dat de tweede beklaagde tevergeefs opwerpt dat traangaspatronen niet op de belgische markt te verkrijgen zijn wegens desbetreffend verbod; overwegende dat niet alleen de mogelijkheid open blijft om ze sluiks in te voeren maar veel méér dat het K.B. dd. 26 december 1959 uitdrukkelijk bepaalt dat als verweervapen geldt de zogenaamde « alarm » revolver of « alarm » pistool waarvan de loop geschikt is voor het afvuren van een vloeibaar of gasachtig projectiel, bekwaam op een gemikte persoon tot onmacht te dwingen, zelfs voor tijdelijke duur;

Overwegende dat het derhalve een automatisch verweervapen geldt, niet geïmmatriculeerd en verkocht aan een persoon die niet voorzien was van toelating;

Overwegende dat het echter geen « gas »-alarmrevolver betreft, doch een gewone alarmrevolver bekwaam gaspatronen af te vuren, de betichting dienende gewijzigd in die zin;

Overwegende immers dat de benaming « gas of luchtpistool » waarvan sprake in het K.B. dd. 16 maart 1967 ter zake geen rol speelt omdat daarin enkel de wijze verstaan wordt waarop de projectielen in vooruitstuwning gebracht worden, de manier van expansie in de ontploffingskamer van het wapen;

Overwegende dat er ten gunste van de beide beklaagden verzachtende omstandigheden voorhanden zijn, voortspuitende voor de eerste beklaagde uit de afwezigheid van veroordelingen en voor de tweede beklaagde uit de afwezigheid van zware correctionele veroordelingen;

Om deze redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak:

Gelet op de wetbepalingen in het beroepen vonnis aangehaald, ter uitzondering van het artikel 191 van het Wetboek van Strafvordering, hier niet meer van toepassing, en gelet daarenboven op het artikel 24 der Wet van 15-6-1935, het artikel 211 van het Wetboek van Strafvordering, de artikelen 42 en 85 van het Strafwetboek, de artikelen 3, 7, 14, 17 en 20 der Wet van 3-1-1933, het K.B. van 26-12-1959, het K.B. van 16-3-1967, artikel 5/5° Wet 4-5-1936 en het artikel 140 der Wet van 18-6-1869 gewijzigd bij artikel 2 der Wet van 4-9-1891, al deze wetbepalingen door de heer Voorzitter ter rechtzitting van heden aangeduid;

Ontvangt het beroep en erover wijzende:

Bevestigt het beroepen vonnis waar het de eerste beklaagde veroordeeld heeft voor het feit A en de verbeurdverklaring heeft bevolen van de in beslag genomen revolver, eigendom van eerste beklaagde en voorwerp van het misdrijf;

Doet het te niet waar het de eerste beklaagde ontslagen heeft van de vervolging uit hoofde van het feit B, de tweede beklaagde ontslagen heeft van de vervolging uit hoofde van het feit E en over de kosten heeft beslist;

Opnieuw wijzende dienaangaande:

Heromschrijft de feiten B en E als slaande op een gewoon alarmrevolver en niet een gasalarmrevolver, en met, éénparige stemmen:

— veroordeelt de eerste beklaagde voor het feit B en de tweede beklaagde voor het feit E, elk tot een geldboete van vijftig frank verhoogd met 190 opdecimen, zijnde duizend frank of een vervangende gevangenisstraf van vijftien dagen bij gebrek van betaling dezer boete door de bij de Wet bepaalde termijn;

— verklaart verbeurd het aangeslagen wapen Arminius en munitie, eigendom van eerste beklaagde en voorwerp van het misdrijf;

Veroordeelt de eerste en tweede beklaagden, elk tot 1/4 der kosten van eerste aanleg gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, begroot voor het geheel op 315 frank;

Veroordeelt de eerste en tweede beklaagden ieder tot de helft der kosten van beroep gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, deze kosten voor het geheel begroot op 542 frank.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN.

5e Kamer. - 14 november 1968.

Voorzitter: M. Carsau.

Openbaar Ministerie: M. Kinart.

Advocaten: Mrs. Pas loco Doevenspeck en Deprez loco Marck.

Ambtenaar. — K.B. van 22 juli 1964. — Toelage aan het rijksperoneelslid dat een hogere functie dan die van zijn graad uitoefent. — Toepassingsvoorwaarden.

Voor de toepassing van art. 1 van het K.B. van 22 juli 1964 dat een toelage toekent aan het rijkspersoneelslid dat een hogere functie dan die van zijn graad uitoefent, mogen de voorwaarden voor de toekenning van de vergoeding niet worden uitgebreid, op een wijze die het besluit niet bepaalt. Waar voormeld artikel bepaalt dat de toelage toegekend wordt wanneer de hogere functie tijdelijk niet door de titularis wordt waargenomen, dient niet nagegaan te worden om welke oorzaak de hogere functie tijdelijk niet uitgeoefend wordt of in welke toestand de titularis zich bevindt of wat de graad is van de functie die hij tijdelijk uitoefent.

S. t./Belgische Staat.

Overwegende dat de eis voor doel heeft vanwege verweerder betaling te bekomen van een bedrag van 20.400 fr. waarop aanlegger beweert recht te hebben wegens de uitoefening van een hogere functie ;

Overwegende dat aanlegger, titularis van de graad van adjunct-postontvanger 2e klasse, op 11 mei 1964 belast werd met de uitoefening van de functie van adjunct-postontvanger 1e klasse in het postkantoor ; dat, met toepassing van het besluit van de Regent dd. 12 april 1960 en nadien van het K.B. van 22 juli 1964 hem de toelage voor de uitoefening van een hogere functie werd uitbetaald ; dat hem deze toelage echter werd ingehouden sinds 1 januari 1965 en hem, met een dienstnota van 22 maart 1965 werd medegedeeld dat hij geen recht op de uitbetaling van de toelage bezat ;

Overwegende dat aanlegger sinds 11 mei 1964 de h. M. verving, die, op 22 oktober 1963 benoemd zijnde tot de graad van adjunct-postontvanger 1e klasse, bij de legerpost gedetacheerd werd in een tijdelijke betrekking van postontvanger 2e klasse en deze functie nog steeds waarneemt ;

Overwegende dat aanlegger steunt op art. 1 van het K.B. van 22 juli 1964 dat luidt als volgt : « Een toelage wordt toegekend aan het Rijkspersoneelslid dat onder toepassing staat van de bezoldigingsregeling van het personeel der ministeries, en dat een hogere functie dan deze van zijn graad uitoefent. Deze toelage wordt verleend onverschillig of de hogere functie openstaat dan wel of zij tijdelijk niet door de titularis waargenomen wordt » ;

Overwegende dat niet wordt betwist dat aanlegger een hogere functie waarneemt en dat de hogere functie tijdelijk niet door de titularis waargenomen wordt ; dat verweerder echter voorhoudt dat de toelage slechts verschuldigd is « wanneer de titularis zich in een statutaire toestand bevindt die de uitoefening van de functie onmogelijk maakt (verlof, ziekte, enz.), of wanneer de titularis zelf een andere in het kader vacante betrekking waarneemt » of wanneer de betrekking die de titularis waarneemt minstens als gelijkwaardig met die van zijn graad kan beschouwd worden (Cfr. brief dd. 28-4-65) ; dat de titularis zich niet in deze voorwaarde bevindt ;

Overwegende dat verweerder aldus de voorwaarden waarbij een vergoeding voor de waarneming van een hogere functie dient uitgekeerd te worden uitbreidt op een wijze die niet door het koninklijk besluit werd voorzien ; dat de door hem ingeroepen voorwaarden op geen enkele wettekst steunen ; dat art. 1 van het desbetreffend K.B. van 22 juli 1964 uitdrukkelijk bepaalt dat de toelage toegekend wordt wanneer de hogere functie tijdelijk niet door de titularis waargenomen wordt zonder dat hierbij dient nagegaan te worden om welke oorzaak de hogere functie tijdelijk niet uitgeoefend wordt of in welke toestand de titularis zich bevindt of welke de graad is van de functie die hij tijdelijk uitoefent ; dat in de motieven van het K.B. trouwens vermeld wordt dat het de bedoeling is de personeelsleden te bezoldigen volgens de verantwoorde-

lijkheid die zij dragen en het werk dat zij verrichten ; dat de beschouwingen van verweerder nopens de gebeurlijke gevolgen van de toepassing van het K.B. — zelfs indien zij juist moesten zijn — quod non — niet terzake dienend zijn en in elk geval de toepassing van het K.B. niet kunnen verhinderen ;

Overwegende dat de eis van aanlegger aldus gegrond is ; dat de door hem gevorderde bedragen als dusdanig niet worden betwist ;

Om die redenen,
De rechtbank,

Gehoord in openbare zitting van 29 oktober 1968 het overeenkomstig advies van de Heer R. Kinart, Substituut van de Procureur des Konings, gegeven in de Nederlandse taal ;

Rechtsdoend op tegenspraak ;

Alle verdere en strijdige besluiten verwerpend ;

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond ;

Veroordeelt verweerder tot betaling in voordeel van aanlegger van twintigduizend vierhonderd frank (20.400 fr.) vermeerderd met de gerechtelijke intresten ;

Veroordeelt verweerder tot de gedingskosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN
zetelend in zaken van koophandel.

27 november 1968.

Advocaten : Mrs. A. De Rycke en Lens.

Verzekeringen. — Verplichtingen van de verzekerde. — Tekortkomingen. — Sanctie.

De verzekeraar van de civielrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen weigert de schadevergoeding, waartoe de verzekerde veroordeeld is, terug te betalen op grond dat deze zijn aansprakelijkheid heeft erkend, dat hij de dagvaarding niet heeft overgemaakt en de verzekeraar het proces niet heeft kunnen leiden.

Waar de verzekeraar voordien de aansprakelijkheid van de verzekerde al had erkend, kan hij hem er geen verwijt van maken dat hij hetzelfde gedaan heeft.

Het blijkt uit het geheel van het contract dat het de gemeenschappelijke bedoeling van de partijen was de verzekeraar van zijn verplichting tot dekking te ontslaan in de mate waarin de tekortkomingen van de verzekerde van die aard zijn dat ze nadelige gevolgen hebben voor de verzekeraar (zie nader het vonnis voor de toepassing).

Vervaat t./ N.V. De Noordstar en Boerhaave.

Bij geboekt exploit van Vanderhaeghen van Gent dd. 4 augustus 1965 vordert Vervaat dat de N.V. de Noordstar en Boerhaave zou veroordeeld worden — in een vonnis uitvoerbaar bij voorraad, trots alle verhaal en zonder borg en met verbod van kantonnement — om hem te betalen de som van 9.941 frank, met de vergoedende intresten vanaf 20-1-'65, de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding.

Luidens de dagvaarding is de vordering het gevolg van een verkeersongeval te Bonheiden op 12-9-1963 waarvoor eiser aansprakelijk werd gesteld bij vonnis van 26-5-1964 van de Correctionele Rechtbank te Mechelen, hetwelk hem veroordeelde om aan genaamde De Keersmaecker een som van 8.750 frank, te betalen met de vergoedende intresten en de gerechtelijke intresten ; dat hij aldus in totaal 9.941 frank aan voormelde persoon betaalde.

De vordering is gesteund op een verzekeringsovereenkomst tussen partijen gesloten dd. 27-12-1962 (polis nr. 298.686) waarbij verweerster de burgerlijke aansprakelijkheid van eiser tegenover derden dekt voor het gebruik van het autovoertuig betrokken bij bovenvermeld verkeersongeval; eiser vordert derhalve terugbetaling van verweerster van de som door hem aan derde (De Keersmaecker) betaald ingevolge het ongeval.

Partijen hebben hun middelen en besluiten voorgedragen in openbare terechtzitting dd. 23 oktober 1968.

* * *

Verweerster weigert de vordering van eiser te voldoen en roept volgende artikels van de polis in:

1) artikel 17: eiser heeft de dagvaarding op grond waarvan hij voor de Correctionele Rechtbank moest verschijnen, aan haar niet overgemaakt.

2) art. 19: Eiser heeft zijn verantwoordelijkheid erkend en heeft de derde betaald zonder schriftelijk verlof van verweerster.

3) art. 21: Verweerster heeft het geding voor de strafrechter niet zelf kunnen leiden.

4) art. 24: Iedere tekortkoming van de verzekerde aan zijn verplichtingen ontnemt hem het recht op de dekking van het kontraakt.

* * *

Tegenover de stelling van verweerster moeten de artikels 1134/3°, 1135, 1156 en 1161 van het Burgerlijk Wetboek en het artikel 26/ in fine (waarheen verwezen wordt in art. 24) van de verzekeringspolis onderlijnd worden.

Het staat vast en het wordt trouwens niet betwist dat verweerster op de hoogte was van het ongeval zelf waarin eiser betrokken was.

Uit het schrijven van verweerster naar de raadsman van eiser dd. 12-3-1965 blijkt duidelijk dat zij de aansprakelijkheid van eiser voor het ongeval erkende: Verweerster erkent nl. op 18-12-1963 de gebruikelijke anticipatieve kwijting — ten bedrage van 5.000 frank — aan De Keersmaecker te hebben overgemaakt. Uit het schrijven van De Keersmaecker aan verweerster dd. 21-12-1963 blijkt bovendien dat bij het schrijven van verweerster een formulier van klachtafstand was gevoegd. Daar waar verweerster de principiële aansprakelijkheid van eiser t.o.v. derden had erkend, kan zij aan eiser niet verwijten dat hij dezelfde erkenning heeft gedaan door de betaling (art. 19 van de polis).

Artikel 17 en 21 en 24 van de verzekeringspolis moeten gezien worden in het licht van de artikels 1134/3°, 1135, 1156 en 1161 van het burgerlijk wetboek en van artikel 26/ in fine van de polis: Dat verweerster de dagvaarding van eiser niet heeft ontvangen, dat zij de leiding niet heeft kunnen nemen voor de Correctionele Rechtbank en dat dit te wijten is aan zekere nalatigheden van eiser, kan haar slechts van haar fundamentele verplichting — dekking in geval van verwezenlijking van het verzekerde risico — ontslaan, in de mate waarin zij hierbij schade heeft geleden.

Uit het geheel immers van het verzekeringskontraakt tussen partijen gesloten (artikel 1161 Burgerlijk Wetboek) blijkt dat hun gemeenschappelijke bedoeling (artikel 1156 B.W.) geweest is verweerster te ontslaan van haar verplichting tot dekking, indien eiser tegenover haar zekere daden stelt of niet stelt van aard om nadelige gevolgen te hebben voor verweerster (artikel 26/in fine van de polis): Weigert verweerster volledig contractuele dekking te verlenen in geval van tekortkomingen van eiser dewelke haar geen of slechts een gering nadeel berok-

kenen, dan verliest zij uit het oog dat de overeenkomsten te goeder trouw moeten uitgevoerd worden (art. 1134/3° B.W.) en dat de overeenkomsten eveneens verbinden tot alle gevolgen die door de billijkheid volgens de aard ervan worden toegekend (art. 1135 B.W.).

Daar waar verweerster de aansprakelijkheid van eiser voor het ongeval heeft erkend, moet nagegaan worden in welke mate zij benadeeld wordt door de leiding niet te hebben kunnen nemen voor de correctionele rechtbank.

Eiser werd veroordeeld om aan De Keersmaecker te betalen:

- 1) 5000 fr. herstellingskosten aan de wagen,
- 2) 1250 fr. voor 5 dagen herstel aan 250 fr. per dag,
- 3) 2500 fr. voor 10 dagen wachttijd.

De eerste post — 5000 fr. — was reeds door verweerster als gegrond erkend zoals blijkt uit het verzenden van de anticipatieve kwijting aan De Keersmaecker.

Uit het schrijven van De Keersmaecker dd. 21-12-1963 aan verweerster blijkt dat de expert van verweerster « vijf werkdagen om de herstelling te laten uitvoeren » had voorzien: Het bedrag van 250 fr. per dag voor een camionette stemt overeen met de algemene rechtspraak. Verweerster werd derhalve niet benadeeld door het bedrag van 1250 fr. voor de hersteltijd en haar aanwezigheid op de Correctionele Rechtbank zou praktisch zeker geen ander resultaat opleverd hebben.

Ten aanzien van de weerhouden wachttijd (10 dagen aan 250 fr. = 2500 fr.) kan aangenomen worden dat verweerster benadeeld werd door haar standpunt niet te kunnen innemen en verdedigen voor de Correctionele Rechtbank. Daar de wagen van De Keersmaecker door het ongeval buiten gebruik was moet aanvaard worden dat verweerster zich alleszins zou akkoord verklaard hebben met drie wachtdagen aan 250 fr. per dag, hetzij in totaal 750 fr. Voor het meer-toegekende had verweerster zich moeten kunnen verdedigen.

De vordering is derhalve gegrond ten belope van: 5000 + 1250 + 750 = 7000 frank.

De vergoedende intresten dienen door verweerster gedragen te worden vanaf de datum van het ongeval tot 1-6-1964 (het correctioneel vonnis dateert van 26-5-1964) en vanaf 23-2-1965 — datum van de brief van de raadsman van eiser aan verweerster — dewelke als een ingebrekestelling dient te worden aanzien — tot 4-8-1965.

De kosten van de uitgifte en van de betekening dienen niet door verweerster terugbetaald vermits deze kosten hadden kunnen vermeden worden had eiser zich met zekerheid gedragen overeenkomstig artikel 17 van de polis.

* * *

De beschikkingen van artikels 2, 34, 36, 37, 38, 40, 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd.

* * *

De Rechtbank,

zetelend in handelszaken, beslist op die gronden:

De vordering van eiser is ontvankelijk en gegrond in volgende mate:

Verweerster dient aan eiser te betalen 7000 fr., te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 12-9-1963 tot 1-6-1964 en vanaf 23-2-1965 tot 4-8-1965 en met de gerechtelijke intresten.

Verweerster wordt verwezen in de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT
zetelend in zaken van koophandel.

2e Kamer. — 2 oktober 1969.

Voorzitter : M. J. Pexsters.
Rechters : M. Schroë en Mevr. Vanstreels.
Advocaten : Mrs. Willems en Geyskens.

Bevoegdheid. — Handelsvertegenwoordiger. — Dienstkontrakt. — Oneerlijke mededinging. — Bevoegdheid van de Werkrechtersraad.

Wanneer een handelsvertegenwoordiger daden heeft gesteld van oneerlijke mededinging in strijd met de bepalingen van een dienstcontract tussen hem en zijn patroon afgesloten behoort het geding desaangaande niet tot de bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel maar wel tot deze van de Werkrechtersraad.

P.V.B.A. Marva t./ Desair.

Overwegende dat de eis strekt tot veroordeling van verweerder om aan aanlegster te betalen de som van 9.615 fr. volgens faktuur van 31-10-1966; 514 fr. volgens faktuur van 30-9-1966 en 120.000 fr. voor schadevergoeding wegens oneerlijke mededinging plus interesten en kosten;

Overwegende dat verweerder de onbevoegdheid ratione materiae opwerpt van de Rechtbank van Koophandel, vermits de betwistingen tussen partijen betrekking zouden hebben op een dienstkontrakt tussen partijen;

Overwegende dat aanlegster erkent dat verweerder bij haar in dienst is geweest als handelsvertegenwoordiger;

dat in de dagvaarding aanlegster herhaalde malen verwijst naar bepalingen van het dienstcontract tussen partijen om bepaalde handelwijzen van verweerder aan te klagen;

dat blijkt, dat de facturen waarvan betaling wordt geëist het gevolg zijn van de uitoefening van zijn dienst als handelsvertegenwoordiger door verweerder;

dat tevens de oneerlijke mededinging, waarvan aanlegster zich beklagt, een inbreuk is op en een gevolg van dit dienstcontract, waarvan verweerder sommige bepalingen niet zou naleven;

Overwegende dat het aldus duidelijk is, dat huidig geding behoort tot de bevoegdheid van de werkrechtersraad en de Rechtbank onbevoegd is om er kennis van te nemen;

Gelet op de voorschriften van de artikelen 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935 welke werden nageleefd;

Om deze redenen,

De Rechtbank, dienstdoende Rechtbank van Koophandel, statuerende op tegenspraak;

Verklaart zich onbevoegd ratione materiae om kennis te nemen van de eis;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE
zetelend in zaken van koophandel.

1e Kamer. — 27 maart 1968.

Voorzitter : M. Rollier.
Rechters : MM. Mosselman en Matthys.
Advocaten : Mrs. Baert en Verwilghen.

Wilsgebreken. — Verbintenis een lening aan te gaan. — Misleiding. — Dwaling. — Onbestaanbaarheid.

Na een leningsaanvraag ingediend te hebben, hadden gedaagden, man en vrouw, een overeenkomst getekend waarin ze zich bereid verklaarden een bedrag van 2.500.000 fr. te lenen bij eiseres. Deze vraagt een schadevergoeding omdat gedaagden weigeren de notariële akte te tekenen. Op een aanmaning tot betaling van de schadevergoeding heeft de vrouw vóór het geding om uitstel van betaling verzocht.

Ofschoon eiseres wist dat gedaagden meer dan de helft van het bedrag nodig hadden om een vroegere lening af te lossen, had zij reeds vóór de overeenkomst de bedoeling maar 600.000 fr. beschikbaar te stellen, terwijl toch gedaagden uit de overeenkomst mochten afleiden dat hun het hele bedrag bij de ondertekening der akte zou ter beschikking gesteld worden. Eiseres heeft hen misleid en zij zouden de werkelijke bedoeling van eiseres gekend hadden. Die dwaling betreft een essentieel bestanddeel van de overeenkomst en heeft de onbestaanbaarheid van de overeenkomst tot gevolg. Geen waarde kan gehecht worden aan de bekentenis die kan afgeleid worden uit het verzoek om uitstel, daar dit ingegeven werd door dwaling over de feitelijke omstandigheden.

Alcredima t./ Moereman en Venneman.

Overwegende dat de vordering van de aanlegster ertoe strekt verweerders te horen veroordelen tot betaling van een schadebedrag groot 16.714 fr., wegens kontraktbreuk, minstens wegens het stellen van een onrechtmatige daad, bestaande in het feit dat verweerders op 3-2-1967 een geschrift voor akkoord ondertekenden, waarin zij zich bereid verklaarden een hypothecaire lening ten bedrage van 2.500.000 frank bij de aanlegster op te nemen aan de voorwaarden in dit geschrift bepaald en naderhand weigerden de geprojecteerde leningsakte te ondertekenen;

Overwegende dat de verbintenis dd. 3-2-1967 ondermeer stipuleerde dat het tot stand komen der lening afhankelijk zou worden gesteld van de voorwaarde dat verweerders, als zakelijke waarborg een eerste-ranginschrijving zouden toestaan 1) op hun eigendom, zijnde een in opbouw zijnde restaurant-dancing te Overmere-Donk, 2) op hun handelszaak en 3) op een woonhuis, gelegen te Schellebelle, Hoogstraat, in onverdeeldheid toebehorende aan de vader en oom van tweede verweerder;

Overwegende dat de verweerders de afwijzing van de eis vorderen om reden de door Notaris Hoste geprojecteerde leningsakte ondermeer in verband met de beschikbaarheid van het geleende kapitaal bedingen inhield, die niet overeenstemden met het doel dat zij voor ogen hadden bij het indienen van de leningsaanvraag dd. 18-11-1966, noch met de voorwaarden, vermeld in de overeenkomst dd. 3-2-1967;

Overwegende dat de verweerders, ter gelegenheid van het indienen van hun leningsaanvraag, de eiseres in duidelijke bewoordingen hebben ingelicht dat deze lening bestemd was niet alleen voor de financiering van een café-dancing-restaurant, toch tevens voor het aflossen van een vroegere lening, die de grond bezwaarde; dat het door hen ingevulde formulier der leningsaanvraag zelfs de identiteit vermeldde van de kredietinstelling, die deze hypothecaire inschrijving had genomen, namelijk de « Europese Hypotheekmaatschappij »;

Overwegende dat de aanlegster in deze omstandigheden van bij de aanvraag wist of, na een aandachtige lezing van de leningsaanvraag moest weten, dat het in opbouw zijnde eigendom van de verweerders reeds belast was met een hypothecaire inschrijving in eerste rang;

Overwegende dat het vaststaat dat verweerders, waarvan het thans blijkt dat zij aan de « Europese Hypotheekmaatschappij », nog 1.360.000 fr. dienden terug te betalen, de verbintenis dd. 3-2-1967, enkel ondertekenden

omdat zij in de waan verkeerden dat zij vanwege de aanlegster, bij het verlijden van de akte-lening, het ganse bedrag van 2.500.000 fr., ineens in leen zouden ontvangen, hetwelk bedrag hun juist moest toelaten de bestaande hypothecaire lening integraal te delgen en hun handelsgebouw verder op te richten; dat de aanlegster verweerders ongetwijfeld in dwaling heeft gebracht door in het schrijven dd. 3-2-1967 uitdrukkelijk en zonder het minste voorbehoud, voorop te zetten dat de hoofdsom der lening, zijnde 2.500.000 fr., zou mogen worden afgelost door 20 gelijke aflossingen van elk 125.000 fr., per 15 februari van elk der jaren 1968 tot 1987; dat de verweerders uit de in dit schrijven gebruikte bewoordingen terecht mochten afleiden dat de integrale som van 2.500.000 fr. hen bij de ondertekening zou worden ter beschikking gesteld; dat de aanlegster de verweerders op zijn minst heeft misleid, daar zij daags te voren, namelijk op 2-2-1967 op blad vier van het aanvraagformulier onder de rubriek « Dienstaanduidingen, voorbehouden aan de maatschappij », de vermelding aanbracht: « te blokkeren 1.900.000 fr. » waaruit ten overvloede blijkt dat zij reeds toen het inzicht had voorlopig slechts 600.000 fr. ter beschikking te stellen van de verweerders;

Overwegende dat het in deze omstandigheden begrijpelijk voorkomt dat de verweerders, die in hun verwachtingen werden teleurgesteld, geweigerd hebben de geprojecteerde akte-lening te ondertekenen; dat de verweerders klaarblijkelijk de verbintenis dd. 3-2-1967 nooit zouden hebben ondertekend, indien de aanlegster hen nopens haar werkelijke inzichten, ondubbelzinnig had ingelicht; dat dergelijke dwaling nopens een essentieel bestanddeel de vrije toestemming van partijen volkomen uitsluit en de onbestaanbaarheid der overeenkomst tot gevolg heeft;

Overwegende dat de verweerders geen enkele onrechtmatige daad hebben gesteld, noch lichtzinnig zijn tewerk gegaan, vermits zij de aanlegster reeds van bij het indienen der leningsaanvraag verwittigd hebben van het bestaan van een hypothecaire inschrijving op hun eigendom; dat de elementaire voorzichtigheid eiste dat de aanlegster op deze aanvraag niet verder inging, na desgevallend de verweerders om bijkomende inlichtingen te hebben verzocht; dat, indien de aanlegster niettemin onmiddellijk is overgegaan tot het maken van schattings- en dossierskosten, zij deze nutteloze uitgaven op eigen risico heeft veroorzaakt, zodat zij deze zelf dient te dragen;

Overwegende dat de raadsman van de aanlegster, alvorens huidige geding in te leiden, tot tweemaal toe bij de verweerders schriftelijk aandrang op betaling van het thans gevorderde schadebedrag, eraan toevoegende dat bij niet-betaling deze bedragen gerechtelijk zouden worden opgevorderd; dat de raadsman van de aanlegster op 5-9-1967 een brief ontving, getekend « Moerman Gaston », waarin om uitstel van betaling werd verzocht; dat deze brief blijkbaar niet geschreven en ondertekend werd door de eerste verweerder doch mogelijk geschreven werd door tweede verweerder;

Overwegende dat een dergelijke buitengerechtelijke bekentenis, eventueel slechts gevolgen zou kunnen hebben voor degene die haar gedaan heeft en niet tegenstelbaar is aan een ander persoon (De Page, Deel III, nr. 1009D);

Overwegende dat de bewijskracht van een buitengerechtelijke bekentenis steeds overgelaten wordt aan de vrije beoordeling van de Rechter, die er volgens de gegeven omstandigheden al dan niet rekening kan mede houden (Kluyskens, Verbintenissen, nrs. 332-333; De Page, Deel III, nr. 1024; Laurent, Deel XX, nr. 182);

Overwegende dat een bekentenis steeds een « vrijwillig » gestelde daad veronderstelt; dat geen enkele waarde kan worden gehecht aan een bekentenis, die, zoals uit hogere beweegreden blijkt, klaarblijkelijk uitsluitend ingegeven werd door dwaling, nopens de feitelijke omstandigheden;

dat immers de dwaling, zelfs buiten de kontrakten, de vrije wil aantast (De Page, Deel III, nr. 1023; Vebr. 23-6-1887, Pas. 1887, I, 322);

Dat de vordering van de aanlegster derhalve ongegrond voorkomt;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

zetelend in koop handelszaken, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende, ontvangt de vordering, van de aanlegster, doch verklaart deze ongegrond en wijst ze af;

Veroordeelt de aanlegster tot de kosten;

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, ondanks elk rechtsmiddel en zonder borg, ter uitzondering van de kosten.

VREDEGERECHT TE BORGERHOUT.

25 juli 1969.

Rechter: Mevrouw Verrycken.

Gerechtelijk Wetboek. — Verschijning van de partijen na dagvaarding. — Naamloze vennootschap. — Enkel door raad van beheer.

Met betrekking tot de verschijning van partijen voor de vrederechter na dagvaarding, kan een naamloze vennootschap ter zitting enkel vertegenwoordigd zijn door haar raad van beheer, niet door haar afgevaardigde beheerder, aangezien het voeren van processen niet binnen het dagelijks beheer valt en hij daarvoor dus niet bevoegd is. Een gemachtigde van de vennootschap is een zaakwaarnemer, in dienst van de vennootschap; de door hem ondertekende conclusie beantwoordt niet aan de vereisten van art. 758, lid 1 Ger. Wetboek, en moet uit het debat geweerd worden.

N.V. Les Assurances du Crédit t./ Van Boven en Sluys.

Aangezien de vordering er toe strekt veroordeling te bekomen lastens verweerders tot betaling van 22.808 fr. in hoofdsom, 182 fr. intresten, 2.281 fr. forfaitaire schadevergoeding, in totaal 25.271 fr. enerzijds en anderzijds van 9.260 fr. in hoofdsom, 162 fr. intresten en 926 fr. forfaitaire schadevergoeding, hetzij in totaal 10.248 fr. samen met de gerechtelijke intresten en gedingskosten;

Aangezien aanlegster het risico dekt van de wanbetaling der schuldenaars van de kredietinstellingen N.V. Sodefina en N.V. Socremo en zij in die hoedanigheid hun rechten en acties heeft overgenomen;

dat aan verweerders twee kredieten werden toegestaan: een eerste lening op afbetaling door de N.V. Sodefina voor een nominaal bedrag van 20.000 fr., terugbetaalbaar in 17 maandelijkse stortingen van 1267 fr. en een van 1269 fr., voor de eerste maal op 19 augustus 1968; een tweede lening op afbetaling door de N.V. Socremo voor een nominaal bedrag van 10.000 fr. terugbetaalbaar in 12 maandelijkse afbetalingen van 926 fr. voor de eerste maal vanaf 20-5-1968;

dat verweerders op beide leningen, op het ogenblik van het betekenen van de dagvaarding, niets zouden hebben terugbetaald;

dat dienvolgens aanlegster terugbetaling vraagt van de ontleende sommen in hoofdsom, verhoogd met de intresten en met een forfaitair conventioneel bedongen schadevergoeding van 10 %;

Aangezien voorafgaandelijk dient nagegaan of aanlegster

rechtsgeldig verschijnt in de persoon van de heer Yves Chevaillier, dokter in de rechten ;

Volgens art. 22 van de statuten van aanlegster, is het de beheerraad die alle processen voert, zowel in hoedanigheid van aanlegster als van verweerster en dit door bemiddeling van een afgevaardigde-beheerder. De raad van beheer kan deze bevoegdheid echter ook toevertrouwen aan gevolmachtigden, ongeacht of zij al dan niet lid zijn van de raad van beheer. Het is in uitvoering van voormeld art. 22 van de statuten dat de raad van beheer op 21 juni 1968 verschillende bevoegdheden heeft omschreven en dat de meerderheid van de leden van de raad van beheer verschenen voor notaris Watillot, met standplaats te Namen, op 21 juni 1968 om de aldus omschreven bevoegdheden toe te vertrouwen aan speciale organen opgesomd in deze akte ;

Dat de heer Yves Chevaillier, dokter in de rechten, in deze akte o.a. werd gelast met de machten beschreven onder de reeks A die erin bestaan alle vervolgen in te spannen, te dagvaarden en te verschijnen voor de Hoven en Rechtbanken, zowel als aanlegger als verweerder, alle gerechtelijke beslissingen uit te lokken, ze doen uitvoeren, enz...

Aangezien het Gerechtelijk Wetboek aan de Balie het monopolium van de pleidooien en van de vertegenwoordiging van de partijen in rechte heeft erkend ;

Dat dit principe is vervat in art. 440 G.W.B. en nader werd omschreven in het verslag van wijlen de Koninklijke Commissaris van Reepinghen en zonder enige discussie door Kamer en Senaat werd aanvaard (cf. verslag De Baeck, Senaat 64/65 - Document 170 van 9-3-1965, p. 85 en verslag Hermans - Kamer van Volksvertegenwoordigers 65/69 document 59 n° 49 van 1-6-1967, p. 78).

dat de erkenning van dit monopolium ten gunste van de Balie bovendien nog eens uitdrukkelijk werd beklemtoond naar aanleiding van de bespreking van art. 728 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (cf. verslag Hermans p. 120) ;

dat art. 440 weliswaar uitzonderingen duldt op dit monopolium, doch enkel diegene die door de wet zijn voorzien ; dat deze uitzonderingen zijn vervat in art. 728 G.W.B. ;

dat art. 728 G.W.B. als principe stelt dat partijen op het ogenblik van de rechtsingang en later, dienen te verschijnen ofwel in persoon ofwel bij advocaat, behalve de uitzonderingen voorzien in verband met de verschijning voor de Vrederechter, de Rechtbank van Koophandel, en de Arbeidsgerechten ;

dat dit artikel in de loop van de voorbereidende werken van de wet enkele niet onbelangrijke wijzigingen heeft ondergaan ;

In het oorspronkelijk project was voorzien dat de partijen zich voor de Vrederechter ook konden laten vertegenwoordigen door een bloed- of aanverwant of door een gemachtigde, alle drie speciaal door de Rechter toe te laten.

Het oorspronkelijk artikel voorzag reeds dat zaakwaarnemers niet als gemachtigden mogen optreden.

Bij de behandeling van het ontwerp in de Senaat werd enkel een wijziging aangebracht in verband met de vertegenwoordiging voor de Arbeidsrechtbanken en werd in verband met de vertegenwoordiging van partijen voor de Vrederechter enkel een kleine redactiewijziging aangebracht.

De laatste alinea betreffende de zaakwaarnemers werd ongewijzigd van het ontwerp overgenomen.

Bij de behandeling in de Kamer van Volksvertegenwoordigers van het ontwerp dat reeds was goedgekeurd door de Senaat, werden verschillende amendementen ingediend. (Opgesomd in het verslag van de H. Hermans p. 119, 120). In verband met de vertegenwoordiging van

partijen voor de Vredegerechten, werd de vertegenwoordiging door bloed- en aanverwanten uitgebreid tot de vertegenwoordiging door echtgenoten (verslag Hermans p. 120 onderaan) maar er werd bovendien gepreciseerd dat deze drie reeksen van personen in het bezit zouden moeten zijn van een schriftelijke volmacht en speciaal door de Rechter zouden moeten worden toegelaten.

De Commissie van Justitie van de Kamer heeft het monopolium voorzien bij art. 440 nog willen beklemtonen en verscherpen en heeft uitdrukkelijk verklaard dat zij buiten echtgenoot, bloed- en aanverwant geen andere gevolmachtigden ad litem dan de leden van de Balie wou dulden. Daarom heeft zij het woord « gevolmachtigde » ingevoerd door de Senaat in de plaats van het oorspronkelijke in het project voorziene woord « gemachtigde » (De Senaat had aan de franse tekst van het project « porteur de procuration » echter geen wijziging aangebracht) uit de tekst geschrapt. (Verslag H. Hermans p. 121 bovenaan).

In verband met de zaakwaarnemer heeft de Commissie van de Kamer enkel een redactiewijziging aangebracht door het woord « gemachtigde » te vervangen door « gevolmachtigde » (in de franse tekst « fondé de pouvoir » door « mandataire ») en in dit verband heeft het verslag Hermans (p. 122) nog eens uitdrukkelijk voorzien « om er wel de nadruk op te leggen dat de zaakwaarnemers in geen geval voor een Rechtbank mogen optreden... »

Aangezien aanlegster een rechtspersoon is.

Aangezien fysieke personen en rechtspersonen voor de Rechtbank moeten verschijnen in persoon of bij advocaat, en het nogal voor de hand liggend is dat de andere wijzen van verschijning, voorzien o.a. voor de Vrederechten, namelijk de vertegenwoordiging door bloed- en aanverwant of echtgenoot, enkel toepasselijk zijn op de fysieke persoon.

Aangezien het er derhalve op aankomt te weten hoe een rechtspersoon « in persoon » voor de Rechtbank kan verschijnen ;

dat ter zake een eerste verwarring die voortspruit uit het inroepen, doch ten onrechte, van art. 34 G.W.B., dient weerhouden ;

dat art. 34 G.W.B., dat voorziet dat de betekening aan een rechtspersoon geacht wordt aan deze te zijn gedaan wanneer het afschrift van de akte is ter hand gesteld van het orgaan dat of de aangestelde die krachtens de wet, de statuten of een regelmatige opdracht bevoegd is om de rechtspersoon zelfs samen met anderen in rechte te vertegenwoordigen, geen andere draagwijdte heeft dan enkel te bepalen hoe de betekening aan persoon moet geschieden als het een rechtspersoon betreft (verslag Van Reepinghen p. 33 ; verslag Hermans p. 11 ; Jan Ronse en Marcel Storme, Proceshandelingen van en tegen vernootschappen volgens het nieuw Gerechtelijk Wetboek, R.W. van 15-6-1969, p. 1886 n° 21 en Rechtbank van Koophandel Leuven 4-3-1969 R.W. 20-4-1969, Kol. 1518) ;

dat het fout zou zijn daaruit af te leiden, dat deze bevoegde organen en/of personen gevisieerd in art. 34 G.W.B. ook automatisch de rechtspersoon mogen vertegenwoordigen ter zitting en pleiten ;

dat ook tevergeefs de beweerde analogie met de wet van 16-2-1961 wordt ingeroepen, daar het blijkt uit de vergelijking van de voorbereidende werken van deze wet met die van het Gerechtelijk Wetboek dat de bedoeling van de wetgever van 16-2-1961, minder restrictief was ;

Aangezien een rechtspersoon alleen maar in rechte kan verschijnen door haar bevoegde organen ;

Aangezien de wettelijk verplichte organen van een N.V. de algemene vergadering, de raad van beheer en de commissarissen zijn ;

dat op grond van de wetgeving in zake handelsvenootschappen er ook nog facultatieve organen bestaan o.a.

de afgevaardigde beheerder, de algemene raad en de vereffenaars;

dat voor het dagelijks beheer er een delegatie kan zijn bij toepassing van art. 63 van de wet op de handelsvennootschappen; het is trouwens bij toepassing van art. 63 dat artikel 22 van de statuten van aanlegster, een dergelijke delegatie heeft voorzien en dat deze delegatie is geschied o.a. ten voordele van de h. Y. Chevaillier, bij beslissing van de beheerraad van 21-6-1968, opgenomen in voormelde acte van de notaris;

dat dient opgemerkt dat het algemeen wordt aanvaard dat het voeren van procedures buiten het dagelijks beheer valt (Van Ryn 1 n° 649 en geciteerde referenties); dat de raad van beheer die enkel de bevoegdheid in zake dagelijks beheer kan afstaan, de bevoegdheid wat het leiden van de procedures betreft, dus niet kon afstaan;

dat aanlegster vruchteloos inroept dat het essentiële van haar activiteiten juist bestaat in het invorderen van schuldvorderingen en dat daarom het voeren van procedures wel binnen de perken van het dagelijks beheer zou vallen en dat hiervoor wel een delegatie op basis van art. 63 mogelijk zou zijn;

dat aanlegster even vruchteloos voorhoudt dat de heer Y. Chevaillier een facultatief orgaan is toegelaten door de wet en hij haar rechtsgeldig kan vertegenwoordigen;

dat overduidelijk blijkt uit de 2e alinea van art. 63 van de wet op handelsvennootschappen, basis van de aanduiding van deze titularissen, dat de regels van het mandaat toepasselijk zijn; dat deze titularissen dus gevolmachtigden zijn en geen organen;

dat hun situatie trouwens een grote gelijkenis vertoont met de gevolmachtigden die door de raad van beheer worden aangeduid bij toepassing van art. 66 van de wet op de handelsvennootschappen voor het inleiden van procedures gesteund op de verantwoordelijkheid van de beheerders of de commissarissen;

dat trouwens, zo een verwerende partij toepassing zou vragen van art. 703 par. 3 en 4, het de h. Y. Chevaillier niet zou volstaan art. 22 van de statuten en de delegatie bij voornoemde notariële akte in te roepen om te voldoen aan de vraag van de gedingvoerende partij die de vraag voorzien in art. 703 par. 3 zou stellen;

Aangezien een N.V. derhalve enkel door haar beheerraad kan vertegenwoordigd zijn ter zitting en zelfs niet door haar afgevaardigde beheerder, daar het voeren van processen niet valt binnen het dagelijks beheer en hij daarvoor niet bevoegd is;

Aangezien, zo aanlegster om praktische redenen verkiest niet voor de Rechtbank te verschijnen vertegenwoordigd door haar raad van beheer, dit haar goed recht is, maar dat zij zich dan moet laten vertegenwoordigen door een advocaat;

dat haar methode, die erin bestaat speciaal gevolmachtigden aan te duiden zelfs bij toepassing van statutaire bepalingen, — indien dit systeem zou worden aanvaard —, hierop zou neerkomen dat de fysieke personen over minder rechten beschikken dan de rechtspersonen, daar een fysieke persoon zich enkel kan laten vertegenwoordigen in rechte door limitatief opgesomde personen, namelijk bloed-, aanverwanten of echtgenoot, terwijl een rechtspersoon zich zou kunnen laten vertegenwoordigen door elke volmachthebber die hij als dusdanig zou laten aanstellen;

dat de wetgever angstvallig de tussenkomst van zaakwaarnemers heeft willen vermijden en de methode van aanlegster er zou kunnen op neerkomen dat zelfs zaakwaarnemers als gevolmachtigden zouden worden aangesteld door de beheerraad, met het gevolg dat op die manier de wil van de wetgever volledig schaakmat zou worden gesteld;

Aangezien, in het belang van een goede rechtsbedeling,

er in ieder geval dient op gelet dat de zaakwaarnemer geen toegang tot de Rechtbanken zou krijgen, zoals het trouwens de wil is van de wetgever, die beoogd heeft een passende en doelmatige berechting van de geschillen te waarborgen, door de medewerking aan de rechtsbedeling van vakkundige personen die in hun professionele activiteit aan een tuchtgezag zijn onderworpen (Ronse en Storme Op. Cit. n° 11);

dat het trouwens om diezelfde reden is dat een quasi monopolie werd verleend aan de advocaat in verband met het ondertekenen van verzoekschriften (ibidem en art. 1026, 5° G.W.);

Aangezien de heer Y. Chevaillier een gemachtigde is en dus zaakwaarnemer, in dienst van aanlegster; dat hij bij toepassing van art. 440 en 728 G.W. aanlegster dus niet kan vertegenwoordigen;

dat art. 758 par. I voorziet dat de partijen zelf hun conclusies en verweermiddelen voordragen, tenzij de wet het anders bepaalt;

dat aanlegster conclusie voordroeg getekend door voornoemde heer Y. Chevaillier en niet getekend door een harer bevoegde organen, zodat deze conclusies niet beantwoordt aan de vereisten van art. 758 par. I en uit de debatten dienen geweerd;

Aangezien, vermits aanlegster niet vertegenwoordigd is, zij niet verschijnt en verweerders tegen haar verstek hadden kunnen vorderen op basis van artikel 802 G.W.B.; dat bij ontstentenis in hoofde van verweerders zulks te vragen, Wij de zaak afvoeren van de rol;

Om deze redenen,

tegensprekelijk beslissende, zeggen voor recht dat aanlegster niet kan vertegenwoordigd worden door de heer Yves Chevaillier, dokter in de rechten, gevolmachtigde, die zij hiervoor aanstelde;

Voeren de zaak af van Onze zittingsrol.

VREDEGERECHT TE ASSENEDE.

11 september 1969.

Vrederechter: M. A. Doudelet.
Advokaten: Mrs. Mestrum en A. Ryckaert.

Bevoegdheid van de vrederechter inzake delegatie op loon (art. 218 B.W.) nadat een eis tot echtscheiding werd neergelegd.

Een vonnis inzake delegatie op loon wordt nooit definitief, en de vrederechter blijft bevoegd tot de rechter in kort geding of de rechtbank van eerste aanleg in deze materie een beslissing hebben getroffen.

Dewoyet t./ Ysebaert.

Overwegende dat het verzoek van 28 april 1969 ertoe strekt te horen zeggen voor recht dat er geen enkele grond meer bestaat om aan verweerster, echtgenote van verzoeker, enig voordeel toe te kennen op grond van art. 218 B. W.;

Ons vonnis van 10 juni 1965 derhalve te willen intrekken;

Gehoord de partijen in hun middelen en gezegden;
Overwegende dat naderhand tussen partijen een procedure tot echtscheiding werd ingeleid op 1 juli 1960;

— dat de rechtbank van eerste aanleg zich over het verzoek tot echtscheiding nog niet heeft uitgesproken;

— dat de rechter in kort geding geen voorlopige maatregelen heeft getroffen;

— dat het vonnis waarvan de intrekking wordt gevraagd derhalve uitvoerbaar blijft (art. 219 § 6);

Overwegende dat de vonnissen inzake delegatie op loon nooit definitief worden; dat ze steeds kunnen gewijzigd worden indien de wederzijdse toestand van de echtgenoten zulks rechtvaardigt (art. 219 § 4 B.W.);

Overwegende dat derhalve de vrederechter in de hiervoren opgegeven omstandigheden bevoegd blijft tot de rechter in kort geding of de rechtbank van eerste aanleg in deze materie een beslissing hebben getroffen;

— dat partijen, indien zij zulks verlangen, aan de uitwerking van het vonnis van de vrederechter kunnen stellen door in de loop van het geding tot echtscheiding voorlopige maatregelen te doen treffen;

— dat derhalve geen tegenstrijdigheid van beslissingen te vrezen is;

Overwegende dat eiser akkoord is aan verweerster een bedrag van 3.000 frank per maand te betalen voor het onderhoud van de gemeenschappelijke kinderen;

— dat verweerster met dit voorstel vrede neemt;

Om deze redenen,

De rechtbank,

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg,

Verklaren de eis ontvankelijk doch slechts gedeeltelijk gegrond;

Verklaren Ons bevoegd om van de eis kennis te nemen, in de huidige stand van de echtscheidingsprocedure, ahangig tussen partijen;

Doen Ons vonnis van 10 juni 1965 te niet;

En opnieuw statuerende:

Machtigen verweerster om, bij uitsluiting van heer echtgenoot, rechtstreeks in ontvangst te nemen elke maand de som van 3.000 frank op de gelden aan haar echtgenoot verschuldigd uit hoofde van zijn arbeid, werklozenvergoeding of ziekteverzekering en dit van heden af;

NOOT. — Vergelijk: Vred. Antwerpen, 2 maart 1960, R.W., 1959-60, 1565; contra: Rb. Brussel, 13 februari 1964, Rev. dr. fam., 1964, 23; — Vred. Elsene, 12 oktober 1959, J.T., 1960, 142.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent.

Herfstuitstap naar Amsterdam.

Na Londen, Parijs en Keulen kwam dit jaar wederom Amsterdam aan de beurt voor de jaarlijkse herfstuitstap van de Vlaamse Conferentie.

Al was het weekeind dat 11 november voorafging koud en nat, toch is het reisgezelschap, met regenschermen gewapend, opgewekt vertrokken, en was er weldra een lolli-ge sfeer in de voorbehouden treincoupés.

Vlug werden in een hotelletje aan het Singel, waar wij voor drie dagen onze tenten opsloegen, pak en zak afgezet en gingen de confrères, de meeste vergezeld van hun lief-tallige echtgenote, op verkenning langs de schilderachtige grachten, Kalverstraat of Rembrandtplein, waar elk, in vele variaties, zijn gading vinden kon.

De Nederlandse Comedie was het zaterdagavondtref-punt, waar « Alles voor de tuin » van E. Albee werkelijk subliem werd gespeeld door een schare acteurs van de bovenste plank.

Voor de kerkgangers bood de zondagdienst opgevoerd in de kapel van de R.K. Studentenparochie, met een preek van Toon van der Stap over « Trouw en Ontrouw », ook heel wat verrassingen door podium, volkstaalliturgie en muzikale stijl.

Was het niet mogelijk in zo korte tijd de vele beziens-waardigheden aan te doen, toch heeft eenieder de ge-le-genheid te baat genomen om in het Rijksmuseum de bui-ten-gewone Rembrandttentoonstelling te gaan bewonderen.

Zondag-avond-ontspanning vonden wij bij de pittige Jas-perina de Jong in het theater Carré, met haar nieuwe musical « Sweet Charity ». Dat velen nadien nog aan het Rembrandtplein achter bleven viel de maandagmorgen best te merken. Toch was tegen de middag elkeen op post voor de receptie aangeboden door de Jonge Balie te Am-sterdam in de Continental Bar, waar heerlijke port en sherry de verbroedering tenzeerste bevorderden. Van de vrije namiddag die nog restte werd vlug gebruik gemaakt om te winkelen. Vooral die boeken en grammofoonplaten die bij ons niet te verkrijgen zijn, vonden grote aftrek.

De terugreis was een goede gelegenheid om zijn Amsterdamse ervaringen, opgedaan rechts en links, uit te wisselen. En ken hier niet alles verteld worden, voor de deelnemers blijft deze herfstuitstap een mooie herinnering.

Geert Baert.

Openingsconferentie van de Jonge Balie te Hasselt

Dr. Dirix over « Doping ».

Na zijn voordrachten in Santiago de Chili, Tokio, Mexico en Lissabon, mocht Dr. Dirix plaatsnemen in de Voorzit-terszetel van de Burgerlijke Rechtbank te Hasselt.

Hij werd geflankeerd door de Stafhouder Mr. R. Smeets en door de Voorzitter van de Jonge Balie, Mr. J. Koninckx die in zijn « maiden speech » vooreerst inspira-tie vond in de personaliteit van het groot aantal aanwe-zen, welke hij mocht verwelkomen. Hij behandelde ver-volgens de geblende werking van de Jonge Balie voor het gerechtelijk jaar 1969-1970 — stelselmatig zullen wij hier-op terugkomen — om tenslotte de spreker van de avond voor te stellen.

Dokter Dirix is Voorzitter der Medische Commissie van de Belgische Wielrijdersbond, geneesheer van het Belgisch Olympisch Comité, lid van de anti-dopingscommissie van het Ministerie van Volksgezondheid, lid van de Medische Commissie Internationaal Olympisch Comité, benevens een pleiade van nationale en internationale titels.

In een rustige verteltrant behandelde spreker het proble-em « Doping » in zijn juridisch en medisch aspect, daar-bij grasduinend voornamelijk achter de schermen van het wielrennersleven.

Merkwaardig in het probleem Doping is het gebrek aan eenvormigheid. Dit gebrek uit zich ondermeer wanneer men vraagt naar een definitie van « Doping ».

Er is de definitie welke wij terugvinden in de wet van 2 april 1965, er is de definitie naar voor gebracht door de Raad van Europa, de definitie van de Wielrennersbond, deze van het Olympisch Comité...

Hetzelfde gebrek aan eenvormigheid doet zich voor wanneer wij de « verboden » lijst van doping-produkten overlopen. Er is de lijst van het Ministerie van Volksge-zondheid, de lijst van het dopingscomité, de lijst van de Wielrennersbond...

Maken we dan nog onderscheid tussen de stimulerende en kalmerende middelen, houden we rekening met het feit dat hormonen niet voorkomen op deze lijsten — en toch veelvuldig als doping geslikt worden — dan stelt men werkelijk vast hoe complex het probleem doping is.

Wie zegt « hormonen » blijft er even bij stilstaan. Ze zijn

moelijk op te sporen omdat ze als zodanig in het lichaam behoren en de marge fysiologisch zo groot is. Gemakkelijker op te sporen zijn de andere middelen van doping, dank zij de uitmuntende procedure van het urine-onderzoek.

Bij deze procedure van urine-onderzoek zijn we lange tijd blijven stilstaan. Onze aandacht werd zelfs gekruide met de « trukjes » aangewend door de wielrenners om aan de overtreding trachten te ontsnappen.

Sprekend over doping denkt men aan de anti-doping. Er is de actie der Sportfederaties, en het Ministerie van Volksgezondheid begon in 1962 met de voorbereiding van de anti-dopingswet.

Tot slot van zijn aangenane voordracht stipte Dr. Dirix aan dat Doping zeker repressief dient bestreden te worden, in afwachting dat in de toekomst meer en meer het accent zal gelegd worden op de preventieve en pedagogische bestrijding. Daartoe beschikken wij over de moderne communicatiemiddelen, doch het blijft op dit ogenblik een open vraag in welke mate zij het ons van nut zullen zijn.

Staflhouder Mr. R. Smeets dankte spreker voor zijn boeiende uiteenzetting en zei ondermeer met verrechtvaardigde fierheid: « Als leden van de grootste (en beste!) wielernatie zijn we niet onvoorbereid naar deze spreker beurt gekomen, doch dank zij U Dr. Dirix, werd ons inzicht wetenschappelijk verruimd, met het oog op de juridische toepassing welke ons in de toekomst overvloedig zal te wachten staan. »

Na de voordracht had ieder der aanwezigen de gelegenheid « stimulantia » in te nemen, op de grandiose receptie aangeboden door het Bestuur van de Jonge Balie in het Kabinet van de Heer Voorzitter.

Renaat Broekmans.

MEDEDELINGEN

**Katholieke Universiteit Leuven
Instituut voor Handelsrecht.**

*Colloquium
11 - 14 maart 1970*

**Juridische aspecten van de samenwerking en concentratie
tussen kleine en middelgrote bedrijven.**

Plaats: Memline Palace te Knokke

Doel en methode.

Tijdens de laatste jaren valt er in het kader van de Gemeenschappelijke Markt een duidelijke tendens waar te nemen tot samenwerking tussen ondernemingen en tot concentratievorming. Deze samenwerking en concentratie kan de meest uiteenlopende vormen aannemen. Zij kan vertikaal zijn, d.w.z. tussen ondernemingen die zich in een verschillend stadium van de produktie of de distributie bevinden, of horizontaal zijn, d.w.z. tussen ondernemingen die zich in eenzelfde stadium bevinden. Zij kan bestaan in een afspraak tot samenwerking tussen voor het overige zelfstandig blijvende bedrijven of kan daarentegen leiden tot vervlechting van de betrokken ondernemingen. In het tweede geval kan zij de vorm aannemen van een volledige opslorping van het kleinere door het grotere bedrijf. Gezien in hoofde van de eigenaars of de aandeelhouders van het opgeslorpte bedrijf kan de concentratie een volledige afstand inhouden van hun rechten en belangen, bijv. ingeval van verkoop van het bedrijf of van de aandelen, of kan zij daarentegen leiden tot een of andere vorm van participatie in de opslorpende onderneming. Een eerste doel van dit colloquium is deze verschillende

vormen van coöperatie en concentratie, die totaal verschillende rechtsgevolgen hebben, te definiëren, af te lijnen en de fiscaal-, sociaal- en kartelrechtelijke aspecten zowel als de boekhoudkundige implicaties ervan aan te geven.

Grote ondernemingen zijn met de juridische aspecten van de concentratievorming vrij goed vertrouwd. Hetzelfde kan niet gezegd worden van de kleine en de middelgrote ondernemingen. Toch zijn de economen het erover eens, dat in een groter wordende markt nog een belangrijke rol is weggelegd voor deze laatste groep van ondernemingen op voorwaarde dat zij zich aan de grotere markt aanpassen.

Vandaar dat dit colloquium bijzondere aandacht wil hebben voor de problemen van deze ondernemingen. Concreet wil dit zeggen dat, zoals uit het hierna afgedrukte programma blijkt, ruimschoots tijd wordt besteed aan afspraken tot rationalisatie, standaardisatie en specialisatie evenals aan agentuur-, distributie- en licentieovereenkomsten, d.w.z. aan overeenkomsten die bijzonder geëigend zijn om de horizontale en de verticale samenwerking tussen kleine en middelgrote ondernemingen te bevorderen. Daarenboven zal aan de sprekers uitdrukkelijk worden gevraagd om bij de behandeling van alle onderwerpen ook het oog te houden op de belangen en de problemen van de kleinere onderneming die door de grotere wordt overgenomen en op het statuut van de bedrijfsleiders en van het personeel van de kleinere onderneming in de schoot van de grotere onderneming.

Zoals de vier voorgaande colloquia die door het Instituut voor Handelsrecht tijdens de afgelopen jaren werden ingericht, is ook dit colloquium bestemd voor juristen en niet-juristen. De sprekers zullen de behandelde problemen op een ook voor niet-juristen begrijpelijke manier uiteenzetten. Daarenboven vindt het colloquium plaats in een gezellig kader — vandaar zijn residentieel karakter — teneinde de uitwisseling van ervaring en vrijmoedige gedachtenwisseling tussen sprekers en deelnemers, juristen en bedrijfsleiders in de hand te werken. Na elke sprekerbeurt zal er ruimschoots gelegenheid zijn voor het stellen van vragen. Een geschreven tekst van de voordrachten wordt op voorhand aan de deelnemers toegestuurd.

Leiding van het colloquium:

W. van Gerven, Gewoon Hoogleraar, en
G. Vidts, Assistent Rechtsfaculteit.

Programma

Woensdag 11 maart 1970

18.30 u.: Aankomst van de deelnemers.
19.00 u.: Avondmaal. — Woord van welkom.

I. Algemene Problematiek van de coöperatie en de concentratievorming

20.30 u.: Enkele algemene beschouwingen bij de huidige coöperatie- en concentratietendens - J. de Spot, Beheerder-Directeur van de Bank van Brussel.

Donderdag 12 maart 1970

9.00 u.: Economische Aspecten van de concentratievorming - Samenspraak - F. Nédée, Directeur van de Bank van Parijs en van de Nederlanden, Buitengewoon Hoogleraar aan de Universitaire Faculteiten St.-Ignatius.

10.30 u.: Koffiepauze.

11.00 u.: Overzicht van de verschillende vormen en technieken van coöperatie en concentratie naar Belgisch recht - Samenspraak - W. van Gerven, Gewoon Hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven, Advocaat.

12.30 u.: Middagmaal.

II. Contractuele vormen van concentratie

15.00 u.: Agentuur-, Distributie- en Licentieovereenkomsten - Samenspraak - W. Hallemeesch, Juridisch Adviseur, Bekaert N.V.

16.30 u.: Koffiepauze.

17.00 u.: Rationalisatie-, Standaardisatie- en Specialisatie-overeenkomsten - Tijdelijke Verenigingen en Verenigingen in deelneming - Samenspraak - P. Demin, Juridisch Adviseur, Fabrimetal.

19.00 u.: Avondmaal.

Vrijdag 13 maart 1970

III. Vennootschappelijke vormen van concentratie

9.00 u.: Concentratievorming door overname van aandelen - De holding techniek - Samenspraak - G. Schrans, Docent aan de Rijksuniversiteit Gent, Advokaat.

10.30 u.: Koffiepauze.

11.00 u.: Concentratievorming door overname van maatschappelijk vermogen - Samenspraak - W. Rycken, European Counsel, Law Office Frank Boas, Brussel.

12.30 u.: Middagmaal.

IV. Boekhoudkundige, fiscaal-, sociaal- en kartelrechtelijke aspecten van de concentratievorming

15.00 u.: Fiscaalrechtelijke aspecten van de onderscheiden concentratievormen en -technieken - Samenspraak - J. Couturier, Directeur van de Fiduciaire J. Van Breda en Co., Lector aan de Katholieke Universiteit Leuven.

16.30 u.: Koffiepauze.

17.00 u.: Boekhoudkundige implicaties van de concentratievorming voornamelijk i.v.m. de overgenomen vermogensbestanddelen - Samenspraak - P.E. Berger, Bank- en Bedrijfsrevisor.

19.00 u.: Avondmaal met gelegenheidstoespraak.

Zaterdag 14 maart 1970

9.00 u.: Sociaalrechtelijke aspecten van de concentratievorming: het statuut van de bedrijfsleider en van het personeel van de overgenomen onderneming - Samenspraak - C. Quisthoudt, Juridisch Adviseur A.C.V.

10.30 u.: Koffiepauze.

11.00 u.: Kartelrechtelijke aspecten van de concentratievorming: het E.E.G. mededingingsrecht - Samenspraak - B. Baardman, Juridisch Adviseur, Unilever, Rotterdam.

12.30 u.: Afscheidsdiner.

Inschrijving:

Het inschrijvingsgeld bedraagt 7.000 fr. Dit bedrag omvat het collegegeld en alle kosten van verblijf van woensdagavond tot zaterdagmiddag en van documentatie. De aanvraag tot inschrijving dient voor 20 december 1969 gericht te worden aan het Instituut voor Handelsrecht, College « De Valk », Tiensestraat 41, Leuven. Tel. (016) 299.92.

Het colloquium vindt plaats in het hotel Memlinc Palace te Knokke. Het aantal deelnemers is beperkt. De inschrijvingen worden aanvaard in volgorde van ontvangst.

Het inschrijvingsgeld wordt vereffend door storting op het ogenblik van inschrijving, op P.C.R. nr. 890 van de N.V. Kredietbank te Leuven voor rekening nr. 24096 van het Instituut voor Handelsrecht. De dames der deelnemers worden uitgenodigd op het afscheidsdiner dat doorgaat op 14 maart 1970; de kosten van inschrijving bedragen 250 fr. en kunnen samen met de betaling van het inschrijvingsgeld vereffend worden.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeente, jg. 1969 - nr. 10.

Viseur G., 19e Wereldcongres van de I.U.L.A. — Pisani E.,

Het belang van de decentralisatie als remedie tegen de technocratie. — Oriane P., De Eerste Internationale Vakbeurs voor Gemeentelijke Uitrustingen.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jg. 1969 - nr. 8. Thorn G., De Gemeenschappelijke Markt na het einde van de overgangperiode. — von der Groeben H., Actuele problemen van de Gemeenschap.

Nederlands Juristenblad, jg. 1969 - nr. 38.

Lyklema H.G., Het Comité van Ministers van de Raad van Europa en de kwestie Griekenland. — Gerlings H.J. Marius, De positie van de geneeskundige Inspecteur van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. — Gokkel H.R.W., Een voorstel tot vereenvoudiging van de juridische documentatie. — Wijnen J.H.F., Nog enkele kanttekeningen bij art. 27 W.V.W. — Luiking H.F.W., Het houden van scheepsdagboeken « op de reis ». — Vreeswijk J.A., Het nieuwe echtscheidingsrecht: een Kerkelijke Boodschap?

Journal des Tribunaux, jg. 1969 - nr. 4676.

Messinne J., Où en est la réforme de la procédure pénale?

Revue Critique de Jurisprudence Belge, jg. 1969 - nr. 2.

Dabin J., Prescription. — David-Constant S., Louage de choses. — Vieujean E., Divorce et séparation de corps. — Vieujean E., Cassation. — Fontaine M., Assurances. — Limpens J. en Kruithof R., Examen de jurisprudence (1964 à 1967).

Rechtspraak der Haven van Antwerpen, jg. 1969 - nr. 5-6. Rechtspraak.

Revue de droit pénal et de criminologie, jg. 1969 - nr. 1.

de le Court E., La police judiciaire près les parquets. — Gregoire Cl. et Messinne J., La Cour de cassation, le lien de causalité et l'appréciation souveraine.

Mouvement Communal, jg. 1969 - nr. 10.

Travaux de la Commission « Parcage ». — 19e Congrès mondial de l'Union internationale des Villes et Pouvoirs locaux: Viseur G., Compte rendu. — Pisani E., L'importance de la décentralisation comme remède contre le technocratie. — Oriane P., Le premier Salon international de l'Équipement municipal. — Speltinckx H.J., Les moyens d'action des communes en matière de logement. — Messin G., Du plan de secteur à la politique foncière.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs), jg. 1969 - nr. 35.

Trochu M., Le triomphe du capitalisme sauvage ou B.S.N. contre Saint-Gobain.

nr. 36:

Trochu M., Le triomphe du capitalisme sauvage ou B.S.N. contre Saint-Gobain (fin).

Revue Française de Science Politique, jg. 1969 - nr. 5.

Chevalier Fr., Décolonisation et réforme agraire en Amérique latine. — Bernard J.P., Mouvements paysans et réforme agraire. — Cerqueira S., Mouvements agraires, mouvement nationaux et révolution en Amérique latine.

Archiv des öffentlichen Rechts, jg. 1969 - nr. 3.

Schick W., Bonner Grundgesetz und Weimarer Verfassung-heute. — Knoke Th., Betriebliche Ordnungsgewalt in Räumlichkeiten des Verwaltungsvermögens.

Stuur uw vragen naar **CREDOC**,
Paleizenstraat 156, Brussel 3.

Tot nu toe zal U **gratis** de lijst worden
overgemaakt van de te raadplegen
dokumenten.